

Tiensestraat 189-197, Leuven

Een Archeologienota

Auteur:

T. Van Mierlo (assistent-archeoloog)

J. Van Bavel (veldwerkleider)

Autorisatie:

X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)

Colofon

VEC Nota 459

Tiensestraat 187-197, Leuven, Een archeologienota

Vlaams Erfgoed Centrum bvba

Auteurs: T. Van Mierlo, J. Van Bavel & X. Alma

In opdracht van: Vertrouwelijk

Foto's en tekeningen: Vlaams Erfgoed Centrum, tenzij anders vermeld

© Vlaams Erfgoed Centrum bvba, Sint-Michiels, Brugge, oktober '18

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Vlaams Erfgoed Centrum bvba.

Vlaams Erfgoed Centrum bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek

ISSN 2506-7486

Vlaams Erfgoed Centrum

Ten Briele 14 bus 15

8200 Sint-Michiels, Brugge

Tel + 32 (0)16 39 47 96

info@vlaamserfgoedcentrum.be

www.vlaamserfgoedcentrum.be

Inhoud

1	Verslag van resultaten van het bureauonderzoek	5
1.1	Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1	Administratieve gegevens	6
1.1.2	Archeologische voorkennis	8
1.1.3	Huidig gebruik	8
1.1.4	Beschrijving van de geplande werken	14
1.1.5	Juridisch kader	19
1.1.6	Doelstelling en vraagstelling	21
1.2	Assessmentrapport	22
1.2.1	Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden	22
1.2.2	Beschrijving van bekende archeologische waarden	30
1.2.3	Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden	33
1.3	Visuele inspectie	62
1.3.1	Tiensestraat 195	62
1.3.2	Tiensestraat 197	71
1.3.3	Interpretaties en conclusie	72
1.4	Synthese	73
1.4.1	Potentieel tot kennisvermeerdering, verwachting en conclusie	75
1.4.2	Samenvatting	78
	Literatuur	79
	Bijlage 1 Plannenlijst	80
	Bijlage 2 Fotolijst	86

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Tijd in jaren	
Nieuwste tijd:		19 ^e E - heden
Nieuwe tijd:		16 ^e E - 18 ^e E na Chr.
Middeleeuwen:		5 ^e E - 15 ^e E na Chr.
Late Middeleeuwen	13 ^e E - 15 ^e E na Chr.	
Volle Middeleeuwen	10 ^e E - 12 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen C / Karolingische periode	8 ^e E - 9 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen B / Merovingische periode	6 ^e E - 8 ^e E na Chr.	
Vroege Middeleeuwen A / Frankische periode	5 ^e E na Chr.	
Romeinse tijd:		57 voor Chr. - 402 na Chr.
IJzertijd:		800 - 57 voor Chr.
Late IJzertijd	250 - 57 voor Chr.	
Midden-IJzertijd	475/450 - 250 voor Chr.	
Vroege IJzertijd	800 - 475/450 voor Chr.	
Bronstijd:		2100/2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):		5300 - 2000 voor Chr.
Finaal-Neolithicum	3000 - 2000 voor Chr.	
Laat-Neolithicum	3500 - 3000 voor Chr.	
Midden-Neolithicum	4500 - 3500 voor Chr.	
Vroeg-Neolithicum	5300 - 4800 voor Chr.	
Mesolithicum (Midden-Steentijd):		ca. 9500 - 4000 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):		tot 10 000 voor Chr.

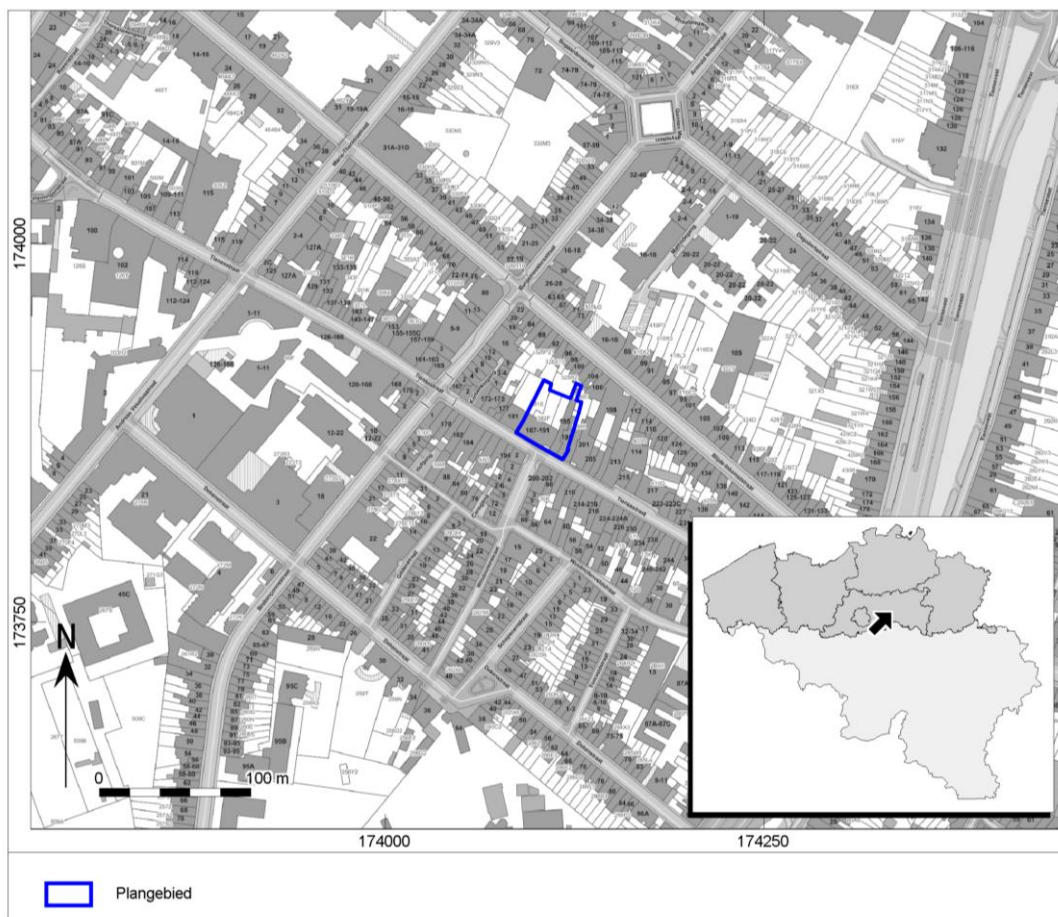
Bron: Onderzoeksbalans Vlaanderen

1 Verslag van resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

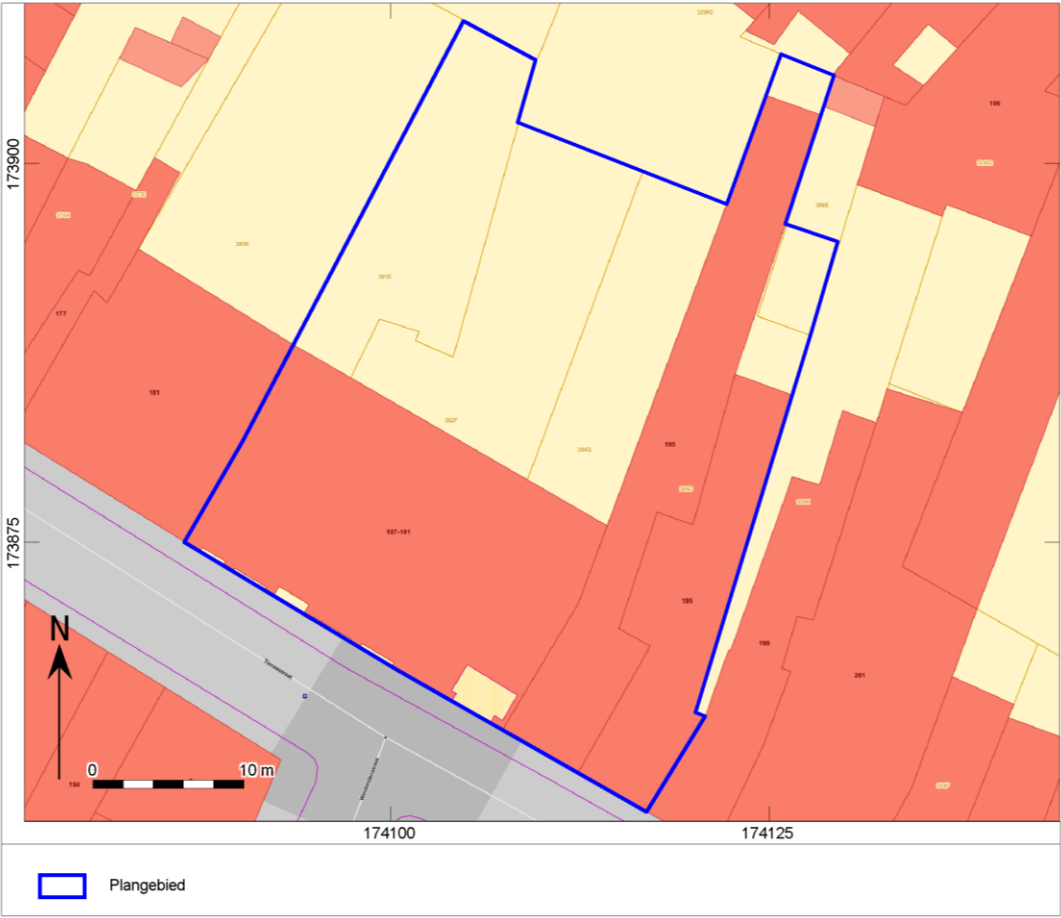
In opdracht heeft het Vlaams Erfgoed Centrum in juli 2018 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Tiensestraat 187-197 in Leuven (afb. 1 en 2). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen bouw van een ondergrondse parkeergarage.

De archeologienota wordt opgesteld naar vraag voor de uitbreiding (sloop en bebouwing van Tiensestraat 195-197) van een eerder bekrachtigde archeologienota¹. De uitbreiding bedraagt het slopen van de oostelijk gelegen gebouwen en het bouwen van een inrit en ondergrondse kelder in de plaats.

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

¹ ID 1775.

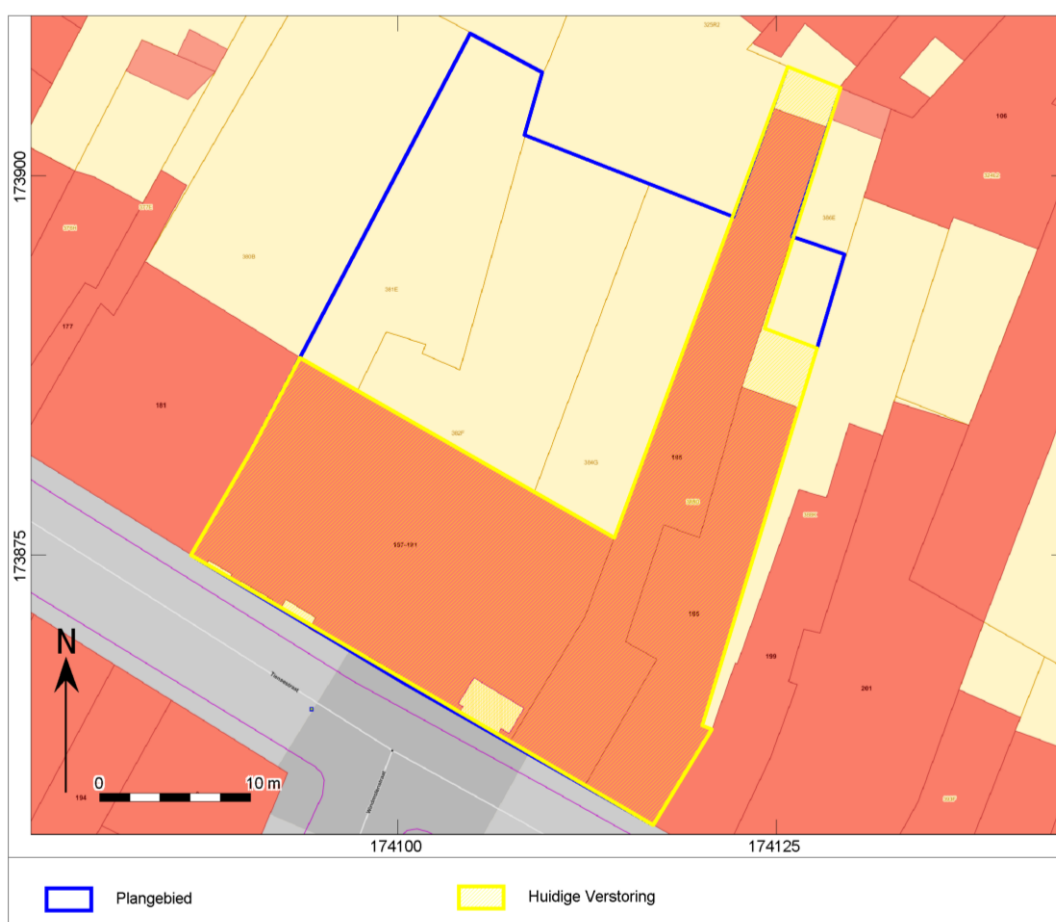
Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.

1.1.1 Administratieve gegevens

Uitgevoerde fasen binnen archeologienota:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	Bouw ondergrondse garage
Locatie:	Tiensestraat 187-197
Plaats:	Leuven
Gemeente:	Leuven
Provincie:	Vlaams-Brabant
Kadastrale gegevens:	Gemeente Leuven, Afdeling 2, Sectie B, Perceelnummers: 381E, 382F, 384G, 385D en 386E.
Diepte bodemverstoring	474 cm –mv
Oppervlakte plangebied	1231 m ² / 0,12 ha
Oppervlakte bodemingrepen	705 m ²
Coördinaten (bounding box; Lambertcoördinaten (EPSG:31370))	174.086 / 173.857 174.107 / 173.883 174.129 / 173.909

Projectcode	2018G107 (bureauonderzoek)
VEC-projectcode:	4200679 (bureauonderzoek)
Auteur:	X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094) T. Van Mierlo (assistent-archeoloog) J. Van Bavel (veldwerkleider)
Autorisatie: ²	X. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)
Begindatum onderzoek:	31 juli 2018
Einddatum onderzoek:	4 september 2018
Beheer en plaats documentatie:	Vlaams Erfgoed Centrum Ten Briele 14 bus 15 8200 Sint-Michiels, Brugge
Relevante thesaurustermen:	Romeinse tijd, Middeleeuwen, Nieuwe Tijd, Nederzetting, stad, wegen, bureauonderzoek. https://inventaris.onroerenderfgoed.be/thesaurus

In het onderzoeksgebied zijn de volgende verstoorde zones vastgesteld:

Afb. 3. Locatiekaart van het plangebied met locaties van de vermoedelijk verstoorte zones.

² Xander Alma is een werknemer bij ADC ArcheoProjecten BV. ADC ArcheoProjecten voert onderzoek in onderaanneming uit voor het Vlaams Erfgoed Centrum.

1.1.2 Archeologische voorkennis

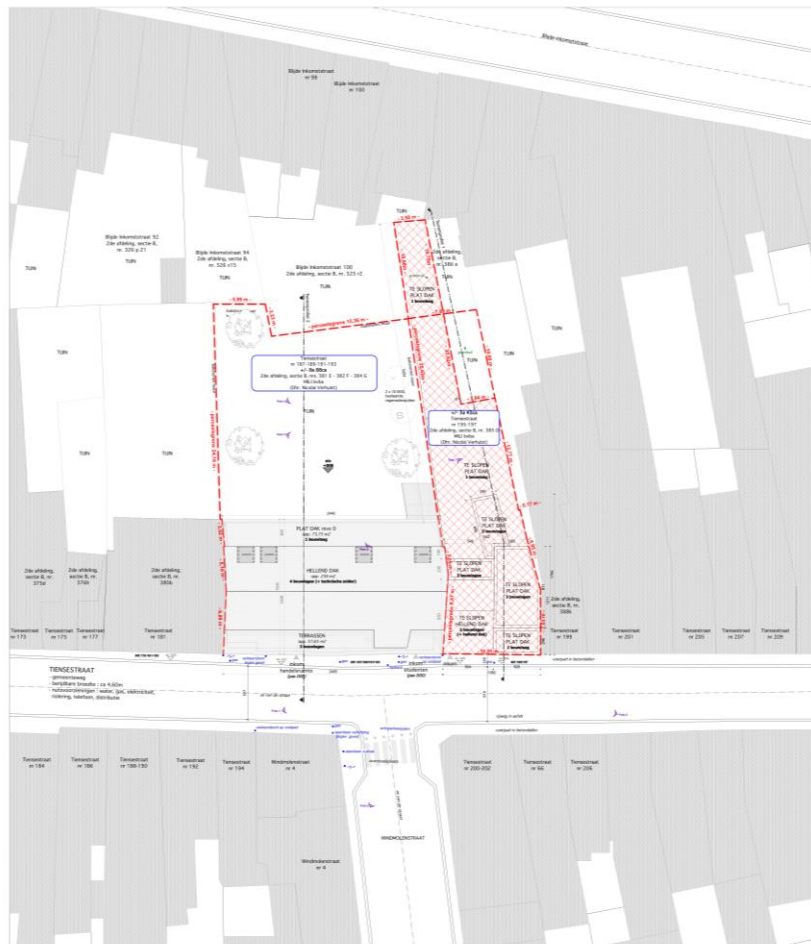
Er is geen archeologische voorkennis binnen het plangebied. In 2017 werd eerder een bekrachtigde archeologienota³ opgemaakt. De geadviseerde maatregelen werden niet uitgevoerd. Omwille van een verandering in geplande werkzaamheden wordt een nieuwe archeologienota opgesteld.

1.1.3 Huidig gebruik

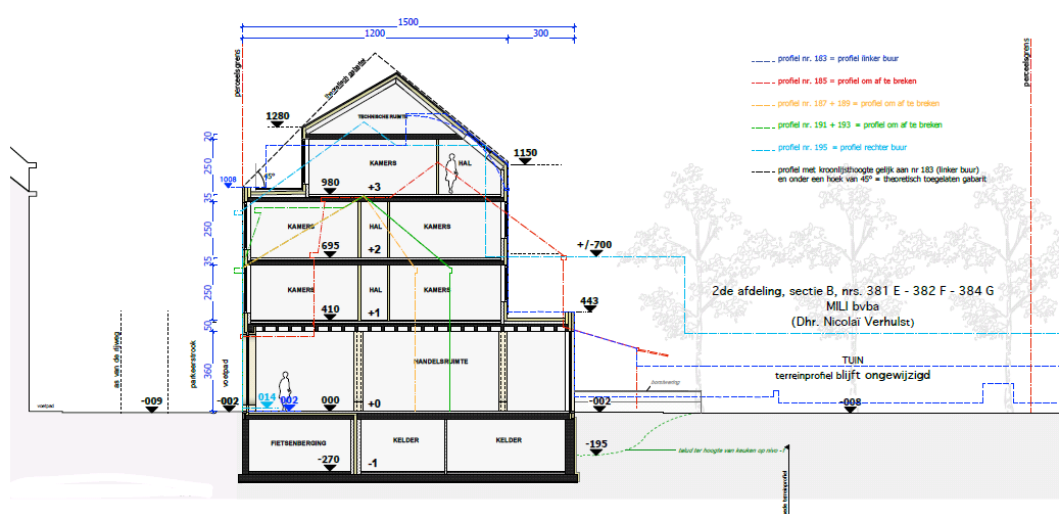
Het plangebied (1231m²), opgebouwd uit de percelen 381E, 382F, 384G en 385D, is voor een groot gedeelte bebouwd (728m²) (Afb. 4). De bebouwing situeert zich in het zuiden en oosten van het plangebied. Het noordelijke gedeelte is in gebruik als tuinzone (487m²). Deze kan eveneens opgesplitst worden in twee zones namelijk het westelijke en oostelijke. De westelijke zone is in gebruik genomen als graszone en de oostelijke zone is in gebruik als bestrating of lage bebouwing (236m²).

De bebouwing beslaat een oppervlakte van circa 728m². De westelijke percelen (perceelnummers 381E, 382F en 384G) bevatten een nieuw gebouw; daterende uit 2013, met een kelder. De kelder heeft een diepteverstoring van circa 320cm –mv. De kelder bevindt zich onder de gehele nieuwbouw en bestaat uit een fietsenkelder en bergingen. Verder heeft het gebouw een winkel op de gelijkvloers en verschillende studentenkamers op de verdiepingen.

³ ID 1775.

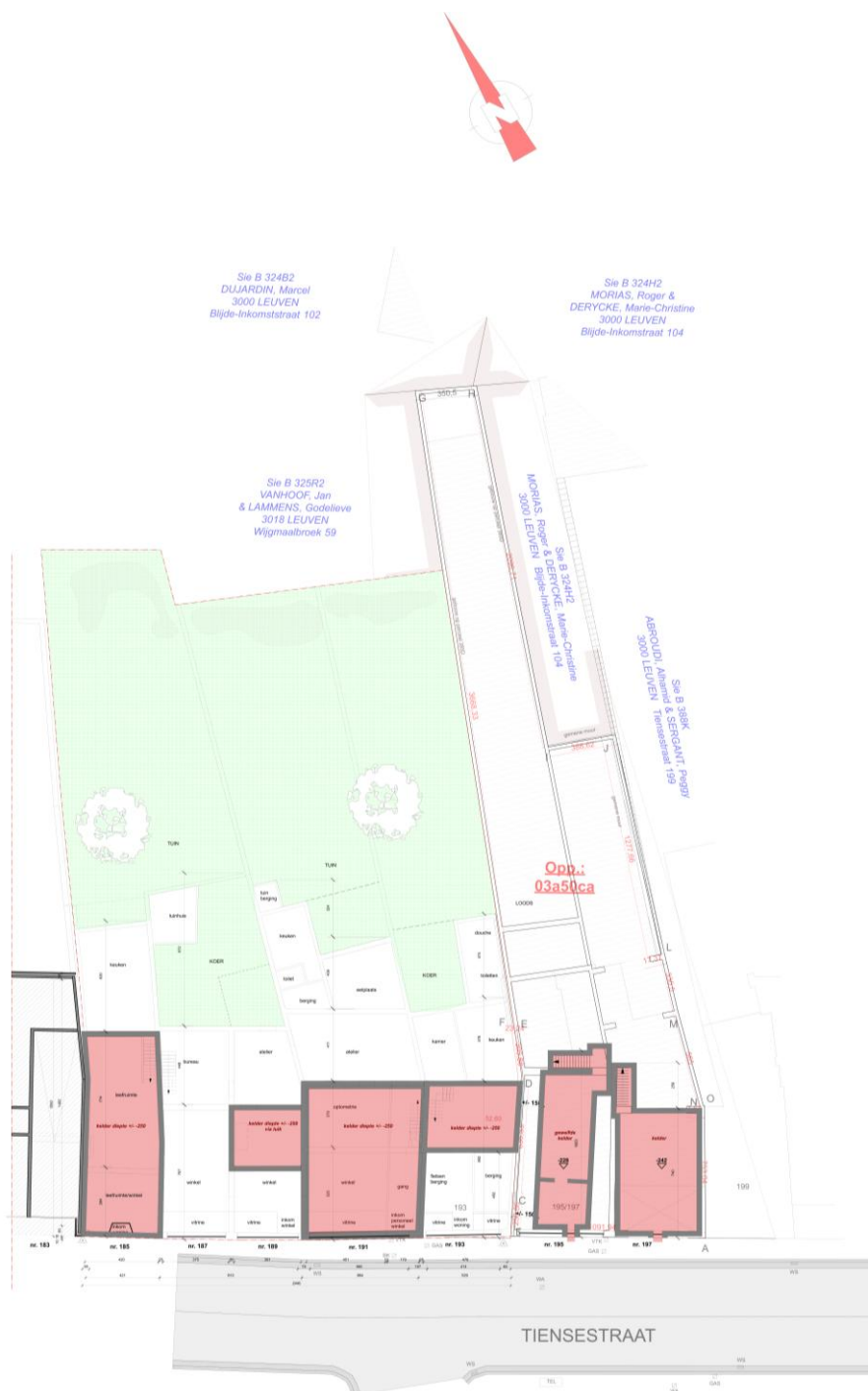

Afb. 4. Plan van de huidige situatie.

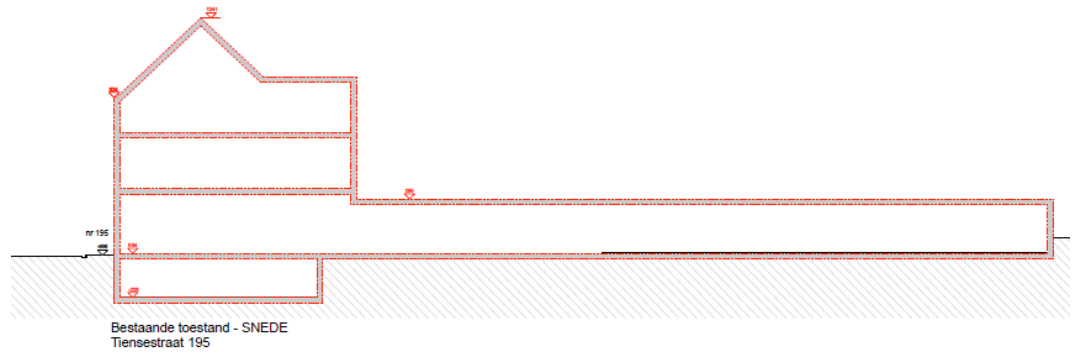

Afb. 5. Doorsnede van het westelijke gebouw.

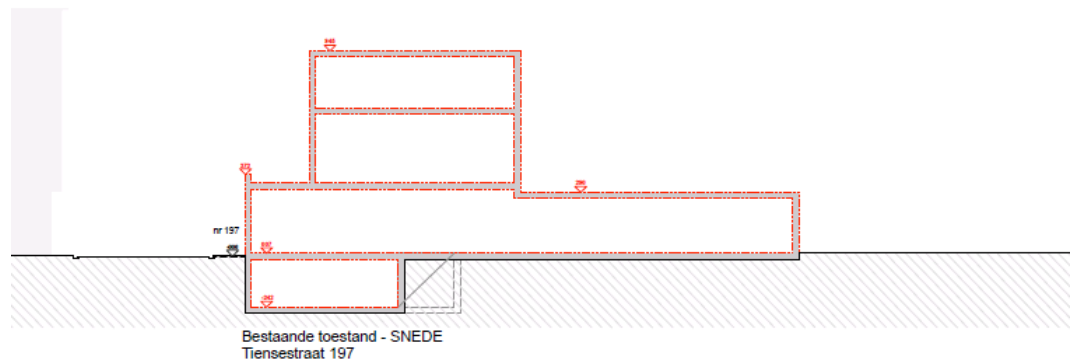
Het oostelijke perceel (perceelnummer 385D) bevat een pand met een drukkerij en een loods. De activiteit binnen de loods is niet gekend. De loods is niet onderkelderd en heeft een maximale verstoring van 30cm –mv. De loods is opgebouwd uit een staalfundering. Op de verdieping bevinden zich twee appartementen. Dit oostelijk perceel heeft eveneens een kelder. De kelder beide huizen is steeds gelegen onder de voorste twee kamers van het gebouw (oppervlakte van 140m²) (Afb. 6). De gewelfde kelder onder Tiensestraat 195 heeft een diepteverstoring van 238cm –mv (Afb. 7) en de kelder gelegen op Tiensestraat 197 heeft een diepteverstoring van 242cm –mv. Op afbeelding 8 is de doorsnede zichtbaar van de kelder op Tiensestraat 197. De vloerplaat van beide huizen heeft een dikte van 50cm.

Afb. 6. Plan van de huidige kelders voor de oostelijke gebouwen en de kelders van de huizen voor de nieuwbouw in 2013.

Afb. 7. Doorsnede van de kelder in Tiensestraat 195.

Afb. 8. Doorsnede van de kelder in Tiensestraat 197.

Rondom het plangebied zijn voornamelijk gebouwen te situeren. De tuinen van de gebouwen aan de overzijde grenzen aan het plangebied. Het gehele gebied is dicht bebouwd.

Afb. 9. Het plangebied op de meest recente luchtfoto.

Afb. 10. Voorzijde van de gebouwen op percelen 381E, 382F en 384G.

Afb. 11. Achterzijde van de gebouwen op percelen 381E, 382F en 384G.

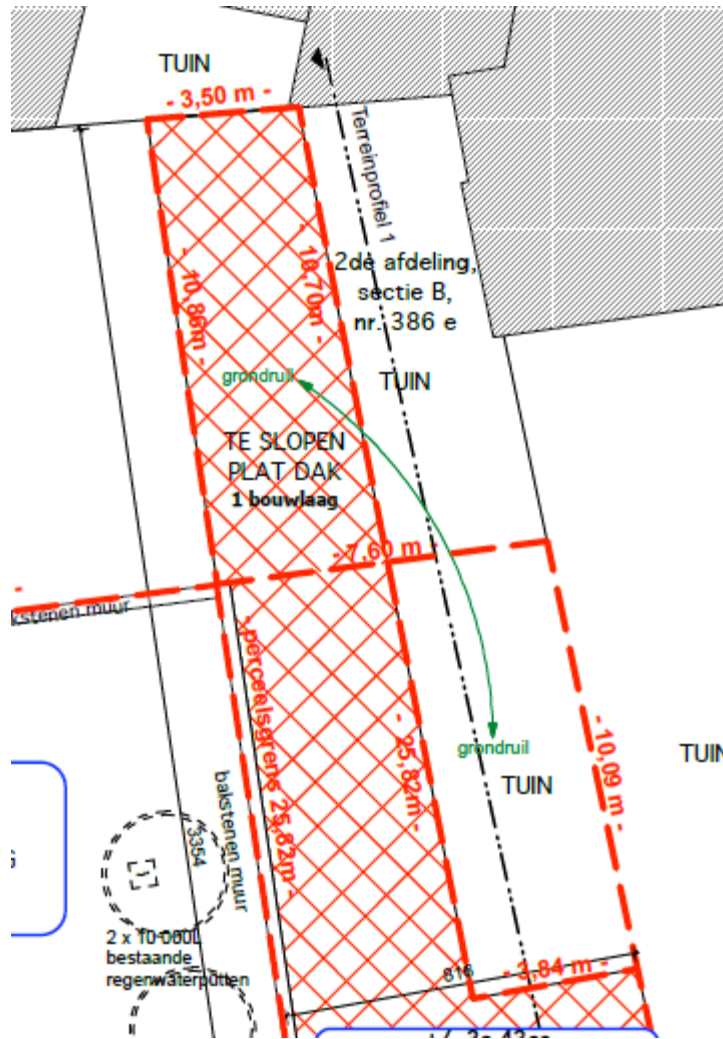
Afb. 12. Voorzijde van de gebouwen op percelen 385D.

Afb. 13. De gebouwen op percelen 385D weergegeven op Google Maps.

1.1.4 Beschrijving van de geplande werken

Binnen het plangebied wordt een ondergrondse parking, de herbouw van een loods en de vorming van studentenkamers voorzien. Voor deze werken uitgevoerd kunnen worden, moet de huidige bebouwing op perceel 385D gesloopt worden. De sloop zal de huidige bebouwing en de huidige kelders verwijderen. Verder dient opgelet te worden dat de grond van meest noordoostelijke gedeelte geruimd wordt met het zuidelijkste gedeelte van perceel 386E. Het noordelijke gedeelte van perceel 385D, wat geruimd wordt, zal geen bodemverstoring kennen.

Afb. 14. Detail van de grondruil.

1. Ondergrondse parking

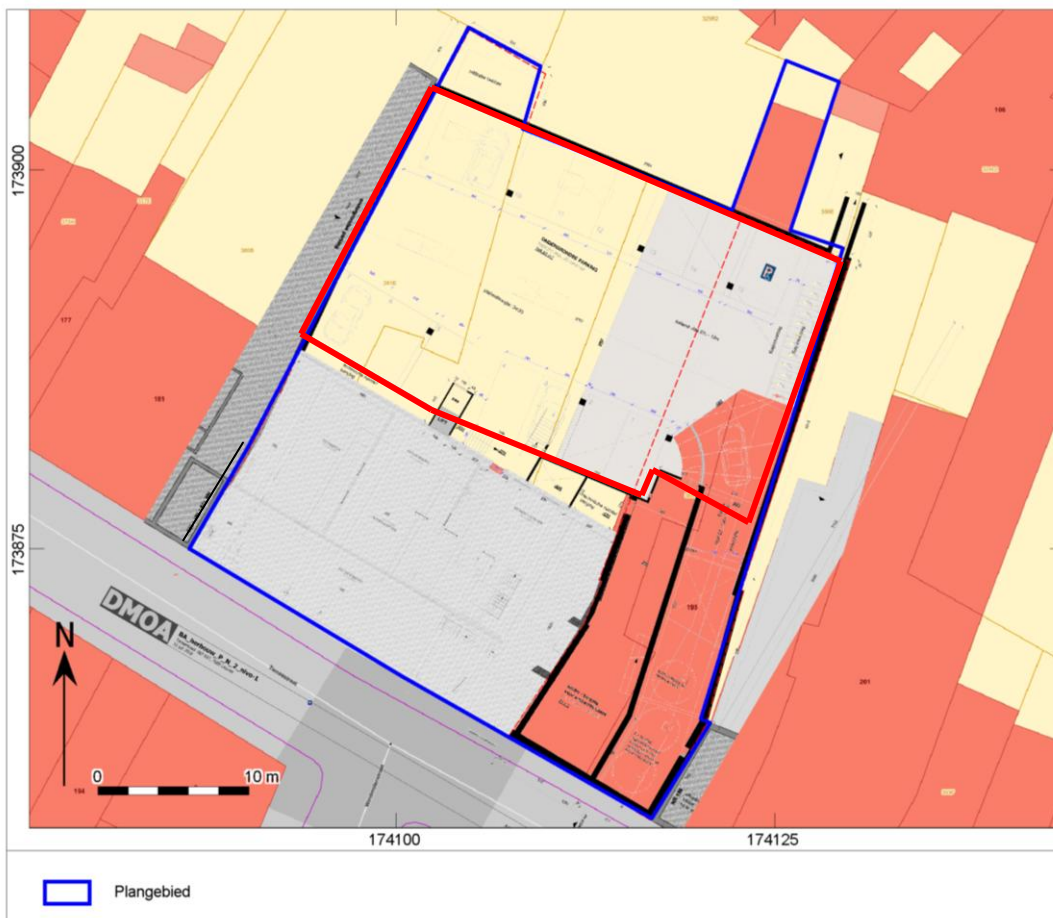
Omwille van het gebrek aan parkeergelegenheid voor de handelszaak binnen het plangebied zal een ondergrondse parking gerealiseerd worden. De parkeerplaatsen worden bereikt door een inrit via het huidige pand 195-197. De tuin zal bovenop de ondergrondse parking aangelegd worden

De ondergrondse parking zal een diepte van circa 474 cm –mv (inclusief 50cm funderingsplaat). De parking heeft nog funderingspalen (zes in totaal op Afb. 11) die dieper komen te liggen namelijk op een diepte van 524cm –mv. Deze verstoring is echter plaatselijk. De ondergrondse parking zal een oppervlakte van 506,60 m² behouden.

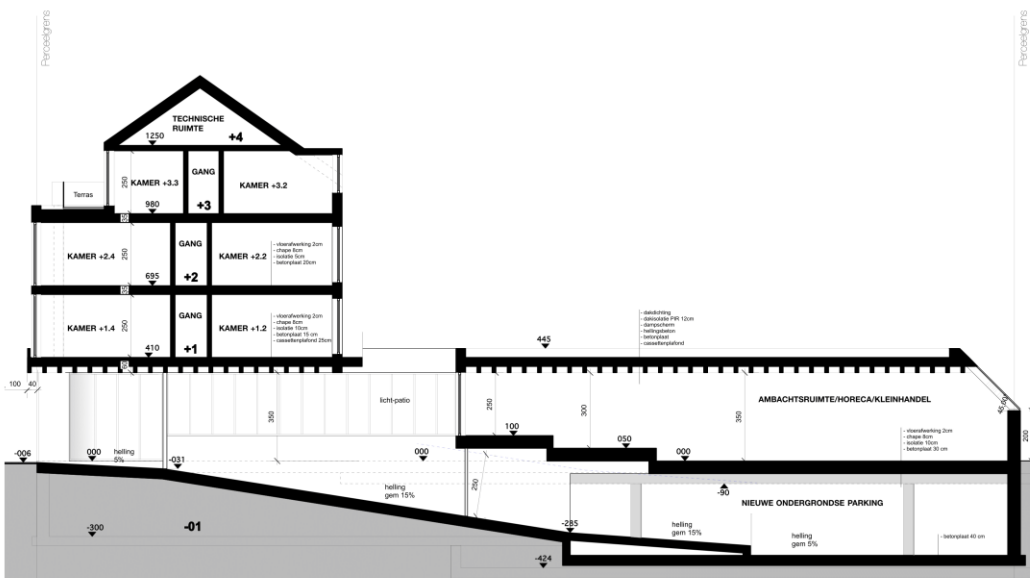
De ondergrondse parking zal bereikbaar zijn met een inrit. Deze inrit bevat ook een fietsstrook. De inrit (oppervlakte van 95 m²) zal een maximale verstoring van 350cm –mv (inclusief 50 cm funderingsplaat) bevatten.

Onder de inrit zullen twee regenwaterputten (10.000l) geplaatst worden. De diepte van deze putten bedraagt maximaal 300cm –mv.

Ten westen van de inrit zal een kelder voorzien worden die eveneens een diepteverstoring van 350m-mv heeft over een oppervlakte van 85m².

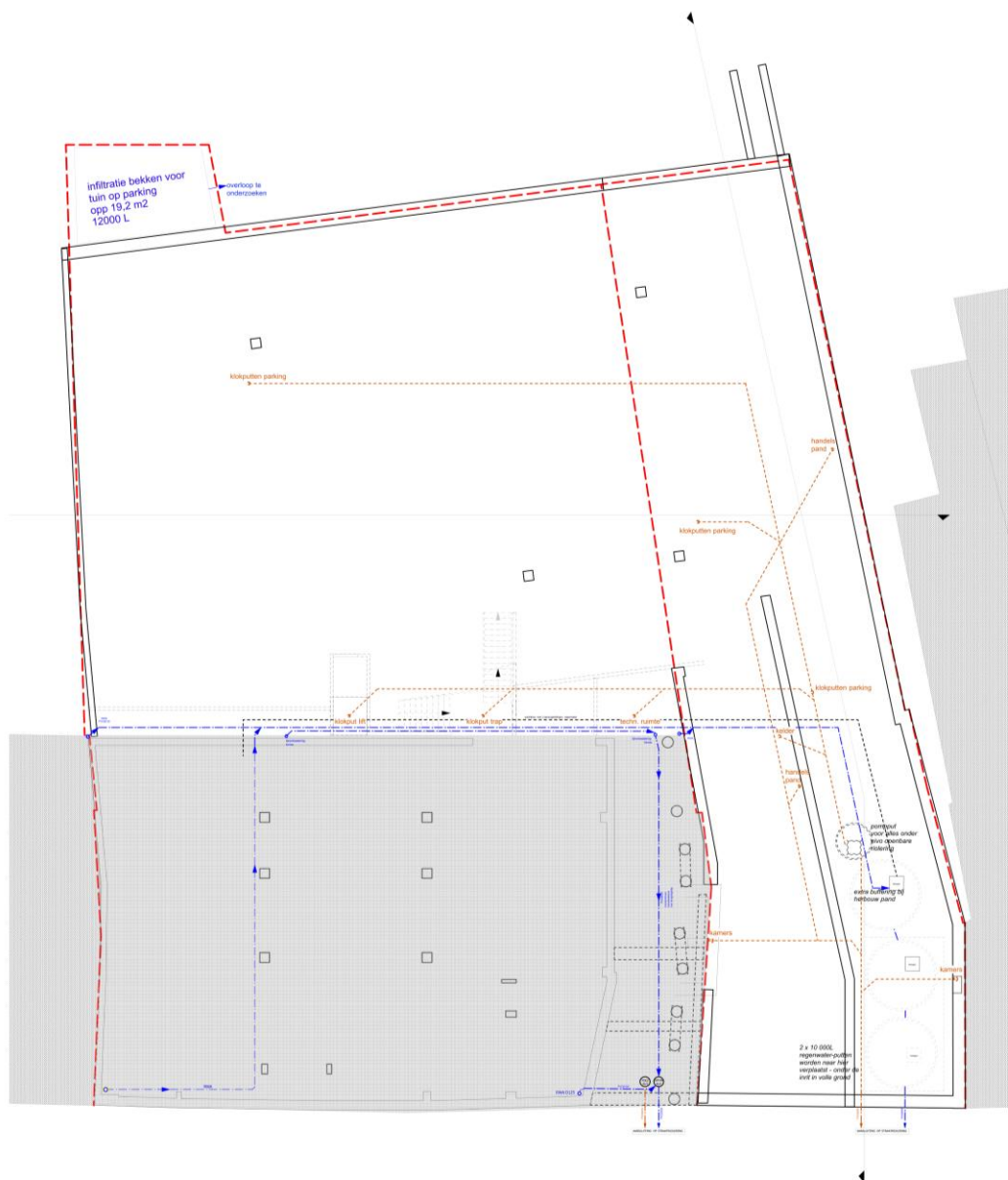
Afb. 15. Overzicht van de nieuwe ondergrondse parking (rood).

Afb. 16. Doorsnede 1 van de ondergrondse parking.

Afb. 17. Doorsnede 2 van de ondergrondse parking.

Afb. 18. Funderingsplan van de nieuwe ondergrondse parking.

2. Riolering en infiltratie-unit

De riolering zal zich bevinden binnen de bovengenoemde versterking. Deze zal verbonden worden aan de te realiseren putten en de huidige voorzieningen gelegen in de Tienessestraat.

Verder zal er ook nog een infiltratie-unit aangelegd worden ten noorden van de nieuwe ondergrondse parking. Deze unit zal een oppervlakte van 19,2m² bevatten en een maximale diepte van 300cm –mv verstoren.

Samenvatting

In onderstaande tabel worden de verschillende ingrepen schematisch weergegeven. De oppervlaktes kunnen elkaar echter overlappen en zijn niet cumulatief. De totale te verstoren oppervlakte is 705m².

Bodemingreep	Oppervlakte	Diepteverstoring
Ondergrondse parking	506,60m ²	474cm –mv
Funderingspalen	Plaatselijk	524cm –mv
Kelder	85m ²	350cm –mv
Inrit	95m ²	Maximaal 350cm –mv
Infiltratie-unit	19,2 m ²	300cm –mv

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

1.1.5 Juridisch kader**Artikel 5.4.1. (07/07/2017 -)**

Voorafgaand aan het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen moet een archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 en artikel 5.4.12 opgesteld en bekrachtigd worden in volgende situaties:

1° aanvragen met betrekking tot percelen die gelegen zijn in een voorlopig of definitief beschermde archeologische site;

2° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones;

3° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones.

Voor de toepassing van dit artikel op terreinen zonder kadastraal nummer geldt de totale oppervlakte van de hele werf van het te vergunnen werk.

De aanvrager van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen wordt van die verplichting vrijgesteld:

1° indien de aanvraag volledig betrekking heeft op een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, zoals vastgesteld door de Vlaamse Regering;

2° indien de aanvraag betrekking heeft op werkzaamheden aan bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden binnen een archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones, waarbij de oppervlakte van de ingreep in de bodem buiten het gabarit van de bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden minder dan 100 m² beslaat;

3° indien de aanvraag betrekking heeft op werkzaamheden aan bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden buiten een archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones en buiten een voorlopig of definitief beschermde archeologische site, waarbij de oppervlakte van de ingreep in de bodem buiten het gabarit van de bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden minder dan 1000 m² beslaat, wanneer de lijninfrastructuur waarvoor de omgevingsvergunning wordt aangevraagd meer dan 1000 meter bedraagt;

4° indien de aanvrager een natuurlijke persoon of privaatrechtelijke rechtspersoon is, de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem minder dan 5000 m² beslaat, en de betrokken percelen volledig gelegen zijn buiten woongebied of recreatiegebied en buiten archeologische zones opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones en buiten beschermde archeologische sites;

5° indien de handelingen louter betrekking hebben op verbouwingswerken of vernieuwbouw, zonder bijkomende ingreep in de bodem;

6° indien de handelingen louter betrekking hebben op de regularisatie van vergunningsplichtige projecten, overeenkomstig artikel 81 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning en alle ingrepen in de bodem al zijn uitgevoerd;

7° indien de stedenbouwkundige aanvraag kadert in verbeterd bodembeheer en uitsluitend betrekking heeft op een reliëfwijziging in agrarisch gebied, niet gelegen in een archeologische zone zoals opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones of een voorlopig of definitief beschermde archeologische site, als gevolg van een afgraving van teelaarde tot 40 cm en de latere toevoeging met dezelfde teelaarde.

De Vlaamse Regering kan de nadere regels voor deze vrijstellingen bepalen.

De aanvrager van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen kan een al bekrachtigde archeologienota indienen als de aanvraag betrekking heeft op hetzelfde perceel of dezelfde percelen en als de ingreep in de bodem van de te vergunnen werken overeenkomt met de ingreep in de bodem van de werkzaamheden die in de bekrachtigde archeologienota zijn omschreven.

Als er in de archeologienota een archeologische opgraving werd opgelegd, moet deze zijn uitgevoerd en moet daarover een archeologierapport aan het agentschap zijn bezorgd. In het geval dat er gebruik is gemaakt van onderafdeling 7 van deze afdeling, moet de bekrachtigde nota zijn uitgevoerd. Als er in de nota een archeologische opgraving wordt opgelegd, moet daarover een archeologierapport aan het agentschap zijn bezorgd.

De archeologienota werd vervaardigd naar aanleiding van een aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning. De verplichting tot de opmaak van een archeologienota wordt gekoppeld aan oppervlaktecriteria. Vanwege de ligging van het plangebied geheel in vastgestelde archeologische zone, binnen een woongebied en het gegeven dat de opdrachtgever niet publieksrechtelijk is, geldt een verplichting voor het opstellen van een archeologienota bij bodemingrepen groter dan of gelijk aan 100m², waarbij het perceeloppervlak groter of gelijk aan 300m².

Aangezien de geplande ingrepen in het te ontwikkelen gebied in totaal een oppervlakte van 705m² beslaan (binnen een totaal perceelsoppervlak van 1231m²) en daarmee de maximale onderzoeksgrenzen worden overschreden voor percelen die geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in archeologische zones, dient de initiatiefnemer een bekrachtigde archeologienota te laten opmaken.⁴

Het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied dient te gebeuren op grond van de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetector (versie 2.0). Het doel van de Code is om als een minimale standaard te dienen voor de kwaliteit van archeologisch onderzoek en het gebruik van metaaldetectoren in Vlaanderen.⁵

De eventuele vondsten en bijhorende documentatie die tijdens het archeologisch onderzoek worden verzameld, zullen voorlopig worden bewaard bij Vlaams Erfgoed Centrum bvba. Na afronding van het totale onderzoek zullen de vondsten en data worden overgedragen.

⁴ <https://geo.onroenderfgoed.be>

⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed, 2016

1.1.6 Doelstelling en vraagstelling

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*
- *Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?*
- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

Het bureauonderzoek vormt binnen de archeologienota de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van het bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting. Daarbij worden onder andere de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), relevante historische kaarten en informatiebronnen omtrent de ondergrond gebruikt.

De beschrijving van de historische, archeologische en aardwetenschappelijke informatie is gebaseerd op het volgende bronmateriaal:

Aardkundige gegevens:

- Tertiaire kaart
- Quartairgeologische kaart 1:50.000
- Geomorfologische kaart
- Bodemkaart 1:50.000
- Bodemgebruikskaart
- Bodembedekkingskaart
- Erosiekaart
- Hoogteverloopkaarten
- Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen
- Profielbeschrijvingen opgesteld bij opmaak van de bodemkaart

Archeologische gegevens:

- Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Historische gegevens:

- Kadasterplan
- Jacob Deventer Kaart
- Johannis Sinniger kaart
- Villaret kaart
- Ferraris kaarten uit 1771-1778
- Vandermaelenkaart 1846-1854
- Topografische kaarten
- Luchtfoto's 1971-2017

Externe partijen:

- Input Onroerend Erfgoed
- Regio-experts
- Literatuur
- Gemeente
- Amateurarcheologen en heemkundekringen
- Iconografische bronnen
- Toponymie
- Huidige gebruikers

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

Het onderzoeksgebied kenmerkt zich aardwetenschappelijk als volgt:

Bron	Informatie
Tertiaire kaart ⁶	Formatie van Brussel
Quartairgeologische kaart 1:50.000 (afb. 19) ⁷	Profieltype 1: - Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en het centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen (<i>ELPw</i>) en/of Hellingsafzettingen van het Quartair (HQ)
Geomorfologie ⁸	Brabants plateau
Bodemkaart 1:50.000 ⁹	OB Bebouwde zone Lcc0 Matig droge zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont OT Sterk vergraven gronden
Reeds verrichte boringen ¹⁰	Er zijn voor zover bekend nog geen boringen gezet binnen het plangebied. In de omgeving van het plangebied zijn wel enkele boringen geplaatst. De meest nabij gelegen boringen worden besproken: Proefnummer kb32d89e-B17 (gezet in 1905, ten noordwesten van het plangebied, langs de Maria Theresiastraat, onder het pand met huisnr. 19): 0-14 m -mv: puin 14-14,8 m -mv: wit zand 14,8-15,26 m -mv: zandsteen 15,26-16,36 m -mv: wit zand 16,36-17,08 m -mv: zandsteen 17,08-18,48 m -mv: wit zand 18,48-19,10 m -mv: harde zandsteen 19,10-20,50 m -mv: wit zand met steen 20,50-21,80 m -mv: blauwachtig zand met stenen Proefnummer kb32d89e-B143 (gezet in 1931, ten noorden van het plangebied, langs de Arnould Nobelstraat op perceel 312D8): 0-1 m -mv: bruinachtig kwartszand 1-2 m -mv: het zelfde, maar dan met zandsteen puin 2-4 m -mv: grijs kwartszand 4-5 m -mv: grijsachtig wit zandsteen puin 5-6 m -mv: grijs kwartszand met zandsteen puin 6-10 m -mv: groenachtig grijs kwartszand, glauconiet

⁶ <http://www.geopunt.be/kaart>.

⁷ <http://www.geopunt.be/kaart>.

⁸ <http://www.geopunt.be/kaart>.

⁹ <http://www.geopunt.be/kaart>.

¹⁰ <http://www.geopunt.be/kaart>.

Bron	Informatie
	10-11 m -mv: het zelfde met wit gemarmerd zandsteen 11-16 m -mv: grijs kwartszand, glauconiet 16-17 m -mv: grijs kwartszand, glauconiet met kwarts en zandsteen puin 17-23 m -mv: idem, kalkhoudend met kwart en zandsteen 23-26 m -mv: erg kwartsrijk grijs zand met zandsteen puin Proefnummer GEO-97/038-b7 (gezet in 1997, ten noordoosten van het plangebied, onder de huidige weg Tiensevest ter hoogte van huisnr. 130-132): 0-0,5 m -mv: bruin fijn zand, leemhoudend, baksteenfragmenten, plantenresten 0,5-1 m -mv: geelbruin-bruin fijn zand, licht leemhoudend 1-1,5 m -mv: idem, groot zandsteenfragment (4 cm) 1,5-2 m -mv: bruin grijs zeer fijn zand, sterk leemhoudend, enkele baksteensplinters Proefnummer kb32d89e-B323 (gezet in 1986, ten zuiden van het plangebied, onder de huidige weg Brabançonnestraat ter hoogte van huisnr. 84): 0-26 m -mv: Brusseliaan met steenlagen 26-30 m -mv: grijs zand met steenlagen 30-40 m -mv: grijs zand 40-60 m -mv: afwisselend klei en fijn zand 60-74 m -mv: grijs fijn zand 74-76 m -mv: vet grijs zand
Hoogtekaart ¹¹	36-37mTAW
Bodemerosie ¹²	Medium erosiegevoelig
Bodemgebruikkaart ¹³	Andere bebouwing
Bodembedekkingskaart ¹⁴	Gebouwen, overig afgedekt, overig onafgedekt, bomen, struiken en gras

In de diepere ondergrond ligt in het gehele gebied de Formatie van Brussel. De formatie bestaat uit mariene afzettingen in de vorm van grijs fijn zand, kalkhoudend, soms fossilhoudend, met kiezel en kalkzandsteen banken.

De Formatie van Brussel is afgezet in het Eoceen toen het noorden en midden van België nog onder de Noordzee lag. De formatie dagzoomt in Waals-Brabant en het noorden van Namen en Henegouwen en is meestal rond de 30 meter dik. De Formatie van Brussel heeft een ouderdom uit het Vroeg-Lutetiaan (ongeveer 46 miljoen jaar oud) en behoort tot de Zenne Groep.¹⁵

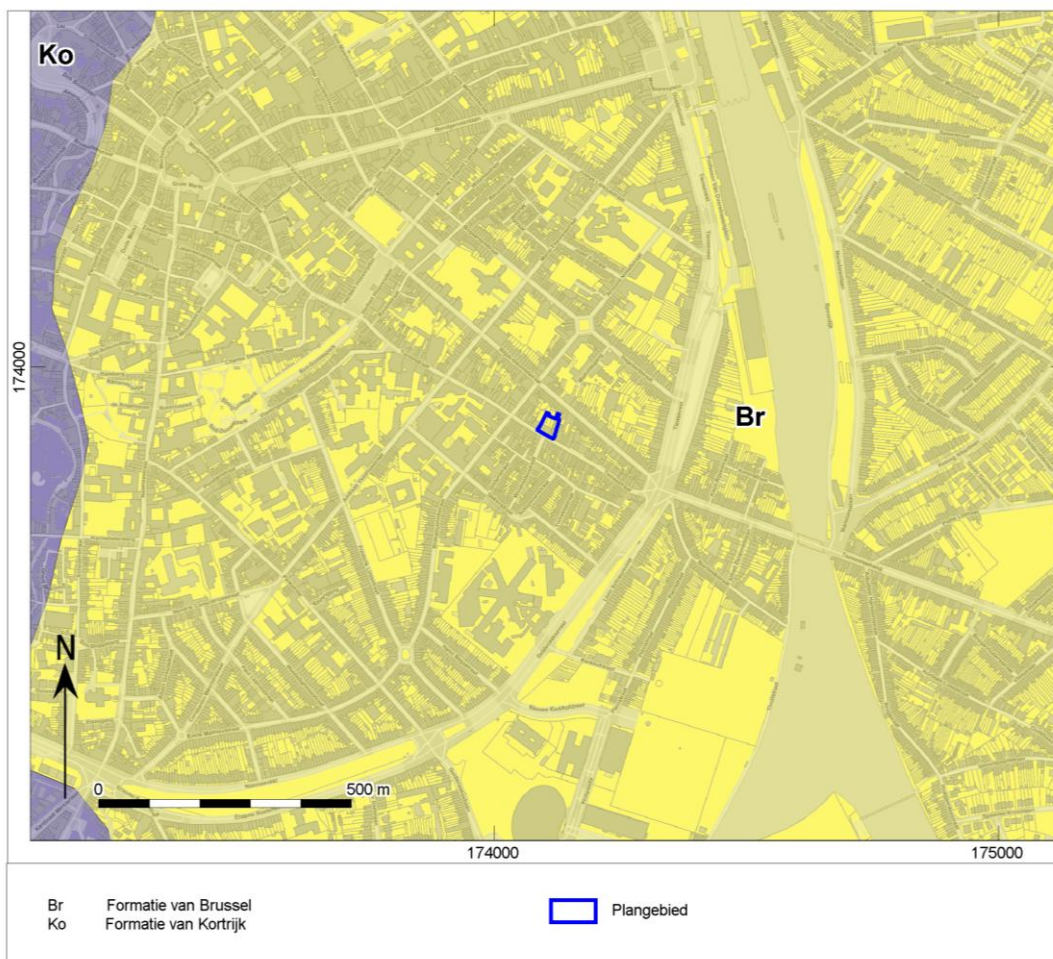
¹¹ <http://www.geopunt.be/kaart>.

¹² <http://www.geopunt.be/kaart>.

¹³ <http://www.geopunt.be/kaart>.

¹⁴ <http://www.geopunt.be/kaart>.

¹⁵ Vandenbergh, N. & F. Gullentops, 2001.

Afb. 19. Locatiekaart van het plangebied op de Tertiaire kaart.

Op de tertiaire afzettingen zijn eolische zandleemafzettingen afgezet. Deze kunnen gedateerd worden in het Pleistoceen, meer bepaald de Weichsel-IJstijd (Brabantiaan). Tijdens deze ijstijd werd door de winden van het noorden, noordwesten sneeuw, loess en zand mee opgewaaid en afgezet in het gebied. Op deze manier werd er een zandleemmantel afgezet in het plangebied. Tijdens het Brabantiaan, een koude en droge periode, bleef het zandleem liggen.

Tijdens het Holoceen, dat gekenmerkt wordt door een vochtig, gematigd klimaat, had het klimaat een andere invloed op het landschap. Hierdoor ontstond er erosie. Deze worden versterkt door ontbossingen en andere menselijke activiteiten. Op deze manier ontstonden er kleine depressie die later opgevuld werden door colluvium.¹⁶ Binnen het plangebied is de kans op erosie eerder klein omdat het plangebied op een vrij vlak plateau gelegen is, aangetoond door het DTM.

¹⁶ Goossens, E., 2007

Afb. 20. Locatiekaart van het plangebied op de Quartairgeologische kaart.

Volgens de bodemkaart bevindt het onderzoeksterrein, evenals de gehele binnenstad van Leuven, zich volledig in een bebouwde zone. Dit geeft aan dat er van de oorspronkelijke bodemopbouw misschien maar weinig intact zou kunnen zijn. Ook als naar de omgeving van plangebied wordt gekeken valt op dat bepaalde gronden rond de stad uit kunstmatige gronden bestaan, zoals de zone ten zuidoosten van het plangebied. Met name OT gronden, ofwel vergraven terreinen, zijn direct rondom de stad te vinden. Op een verdere afstand van de stad (vanaf 1 km vanaf het plangebied) worden met name droge zandleemgronden aangetroffen. De droge gronden langs de oever van de rivier de Dijle geven aan dat dit gebied in het verleden gunstig voor bewoning zal zijn geweest.

Er zijn voor zover bekend nog geen boringen gezet binnen het plangebied. In de omgeving van het plangebied zijn wel enkele boringen geplaatst. Alle boringen zijn gedateerd (1905-1997) en zijn geplaatst voorafgaand aan (en/of ten behoeve van de aanleg van) de huidige bebouwing. De mate van intactheid van de bodem en informatie met betrekking tot de geologische situatie kan gegeven worden op basis van deze boringen. Omwille van deze reden worden deze geologische boringen hieronder besproken.

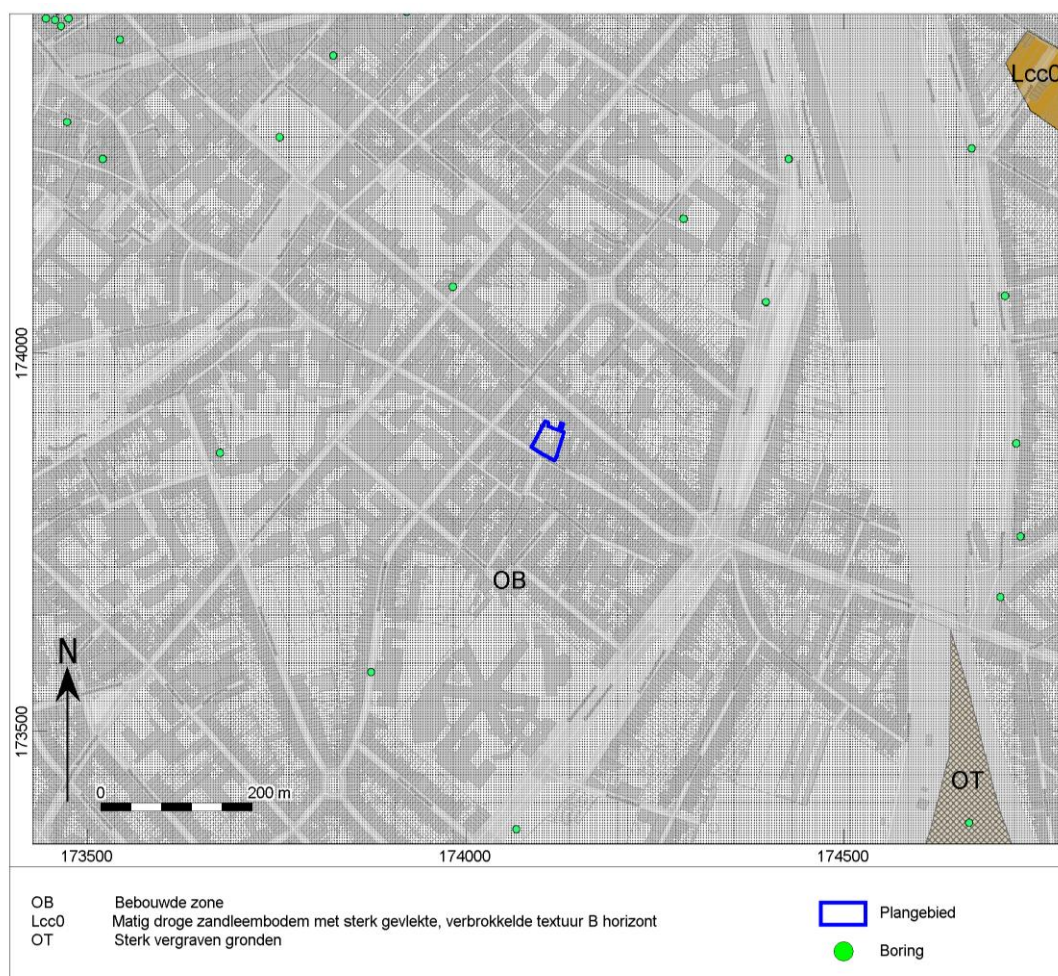
Proefnummer kb32d89e-B17 is gezet in 1905. Deze boring, tot een maximale diepte van 21,8m –mv, werd geïnterpreteerd als de eerste 14m Quartair. De diepere lagen werden geïnterpreteerd als Tertiair. Het Quartair wordt niet verder beschreven als puin. Dit is eerder onnauwkeurig en geeft ons weinig extra informatie. Proefnummer kb32d89e-B143 is gezet in 1931, ten noorden van het plangebied. De boring had een diepte van 26 m -mv, waarbij het maaiveld 37 m +TAW was. De eerste 2 m wordt geïnterpreteerd als Quartair, de diepere lagen als Tertiair. Op 1m diepte wordt zandsteenpuin teruggevonden. Mogelijk kan dit

gelijk zijn aan het puin dat hierboven beschreven wordt. Een mogelijkheid is dat het zandsteenpuin overeenkomt met zandsteenbrokken die teruggevonden worden in de Tertiaire afzetting. Als laatste is het ook mogelijk dat dit een verstoring is door mensen.

Proefnummer GEO-97/038-b7 is gezet in 1997, ten noordoosten van het plangebied. De boring had een diepte van 2 m -mv, waarbij het maaiveld 38,16 m +TAW was. De volledige inhoud van de boring wordt geïnterpreteerd als Quartaire afzettingen. Deze afzettingen bestaan uit fijn zand dat licht leemhoudend is. Vanaf 1m diepte kunnen ook zandsteenfragmenten voorkomen. Ook hier is het mogelijk dat dit de zandsteenbrokken zijn, die voorkomen in de Tertiaire afzettingen. Mogelijk kan gesteld worden dat het Tertiair hier dan ook reeds op 1,5m diepte terug te vinden is.

Proefnummer kb32d89e-B323 is gezet in 1986, ten zuiden van het plangebied.. De boring had een diepte van 76 m -mv, waarbij het maaiveld 39 m +TAW was. De volledige inhoud van de boring wordt geïnterpreteerd als Tertiaire afzettingen. Dit wilt zeggen dat de Tertiaire afzettingen hoog gelegen zijn.

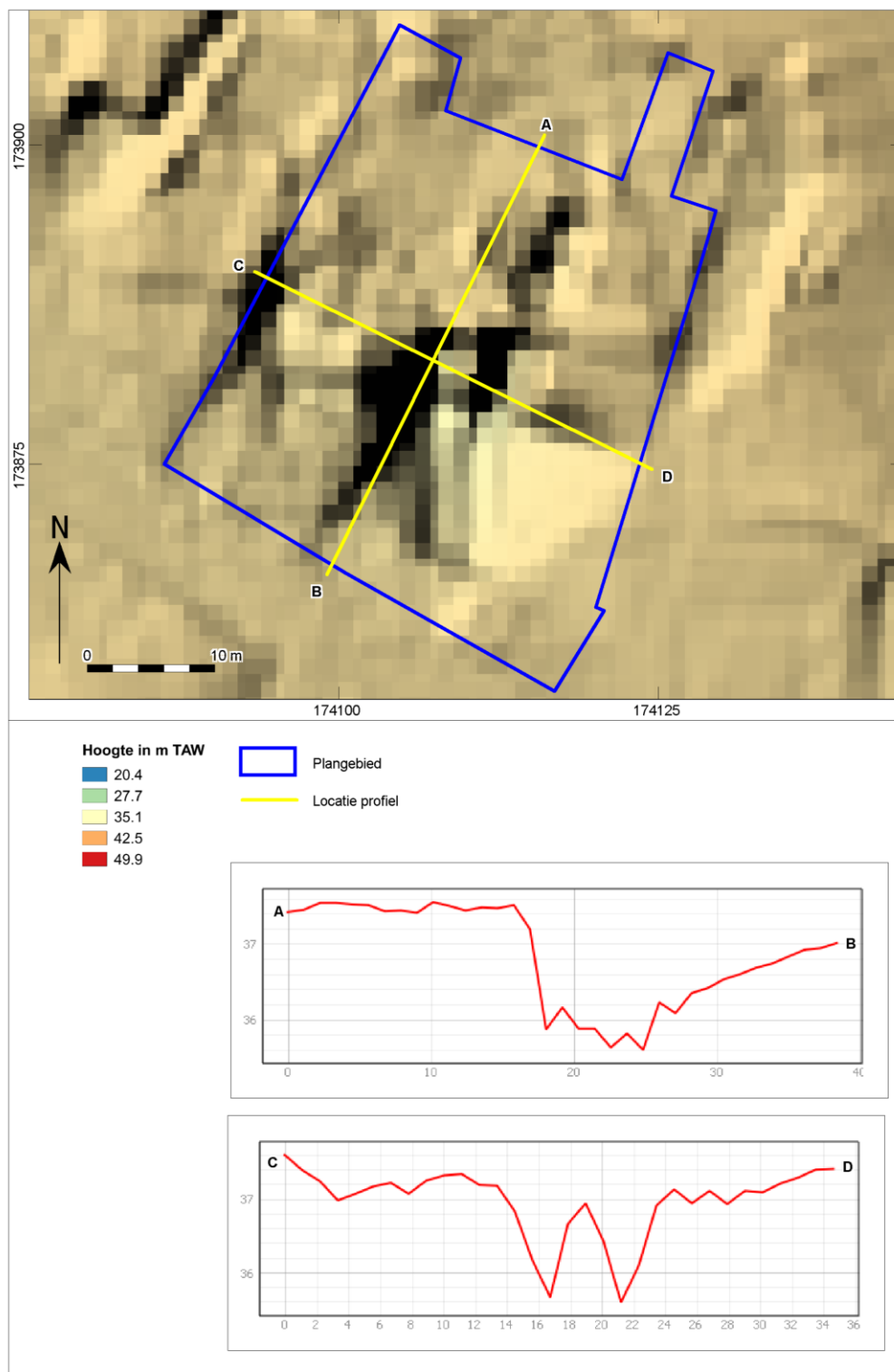
In het gehele onderzoeksgebied bestaat de bodem uit grijs zand met veelal zandsteenbrokken of zandsteenpijn. Het is niet zeker vast te stellen of deze hetzelfde zijn. Mogelijk is zandsteenpuin menselijk afval. De dikte van de Quartaire pakketten verschilt aanzienlijk tussen de verschillende boringen. Op basis van deze boringen kunnen verschillende zaken mogelijk zijn binnen het gebied. Zo kan het dat de Tertiaire afzettingen zeer hoog terug te vinden zijn, dat de Quartaire afzettingen niet herkenbaar zijn of dat er mogelijk gesproken een ophogingslaag terug te vinden is.

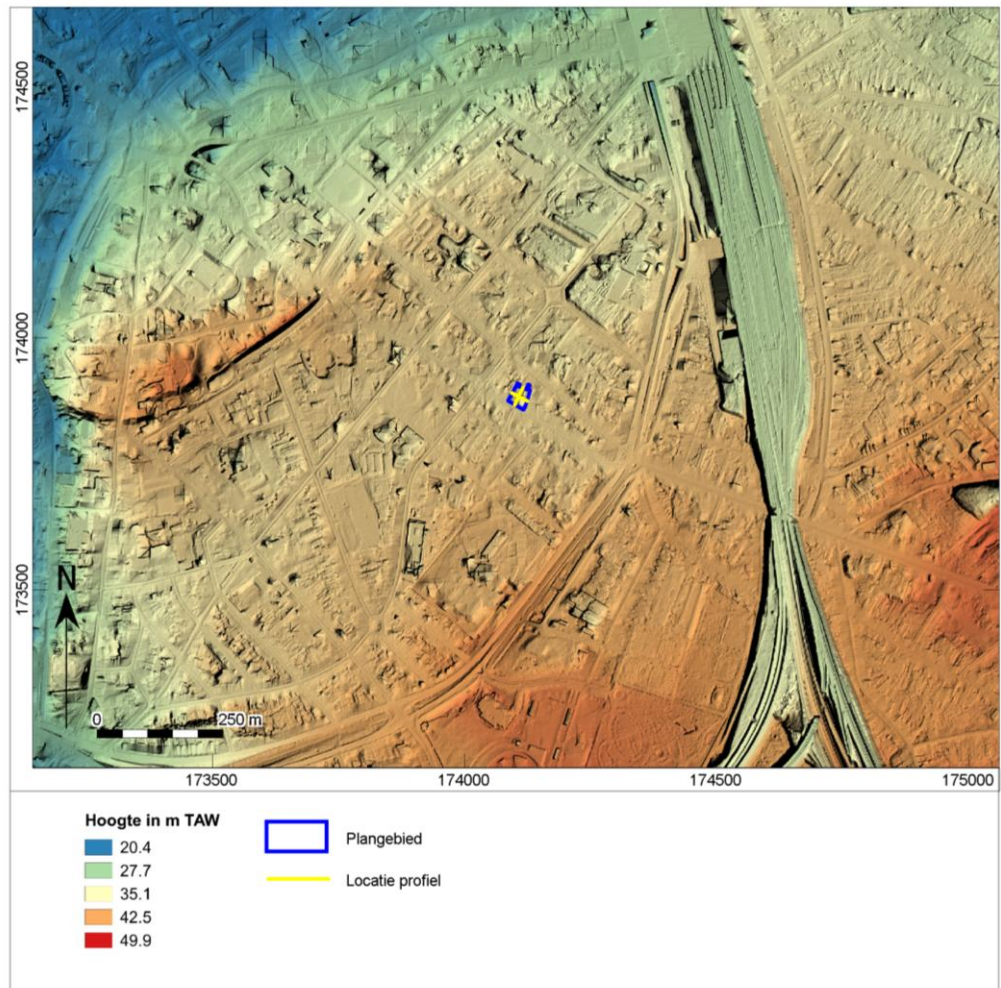
Afb. 21. Het plangebied op de bodemkaart.

Op basis van de hoogte kaart kan vastgesteld worden dat het plangebied een hoogte kent tussen 36 en 37mTAW. Centraal binnen het plangebied is een hoogteverschil van 1m te zien. Op basis van het profiel AB is te zien dat vanaf het centrum een hoogteverschil van 1 tot 1,50m over een lengte van circa 10m waarna het profiel stilaan omhoog loopt. Dit komt overeen met de ingang naar de kelder die momenteel op die plaats gelegen is. Het profiel CD toont eveneens dit hoogteverschil. Dit hoogteverschil is tweemaal zichtbaar. Het overige gedeelte is 37mTAW en kent een vlak verloop.

Het tweede DTM toont dat het plangebied op een hoogte gelegen is. Ten westen van het plangebied is een lager gelegen gebied te situeren. Dit komt overeen met de aanwezigheid van de Dijle. Ten zuiden van het plangebied is het hoger gelegen gebied te situeren. Opvallend is eveneens het gebied ten oosten van het plangebied. Dit is lager gelegen en is het gevolg van de aanwezigheid van het spoor.

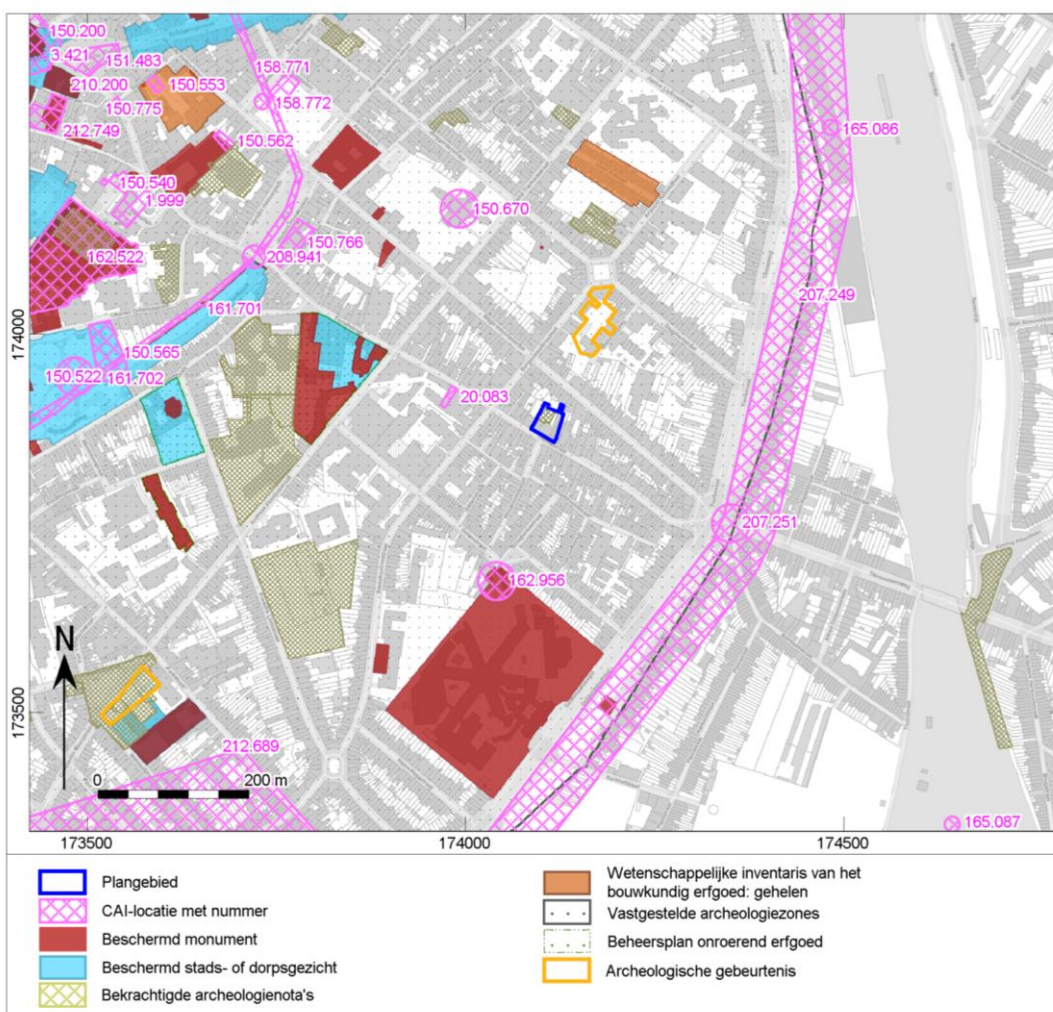
Afb. 22. Het plangebied op het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (DTM), inclusief profiel hoogteverloop.

Afb. 23. Het plangebied op het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (DTM).

1.2.2 Beschrijving van bekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied zijn in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed de volgende archeologische waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (afb. 24):

Afb. 24. Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.

CAI nummer	Afstand t.o.v. plangebied	Datering	Omschrijving
1999	Circa 600m	Late Middeleeuwen	Pottenbakkerij
		17 ^{de} eeuw	Openbare gebouwen – College de Bay voor theologiestudenten
		18 ^{de} eeuw	Kazerne, afgebroken voor de bouw van het stedelijk zwembad
3421	Circa 800m	Volle Middeleeuwen	Vlakgraf – verschillende graven behorend tot het kerkhof van de Sint-Pieterskerk
		Late Middeleeuwen	Eerste merktplaats
		16 ^{de} eeuw	Vlakgraf – verkleind kerkhof met veel meer begravingen en op geringere diepte Grafstructuur – gewelfde grafkelder
20083	Circa 120m	19 ^{de} eeuw	Pottenbakkerij – afvalput van een potten en patakonbakker
150522	Circa	Late	Munten

	610m	Middeleeuwen	
150540	Circa	16 ^{de} eeuw	Opvullaag en trapvormige put
	640m	17 ^{de} eeuw	Bijgebouw plattegrond – muurresten
		17 ^{de} eeuw	Bijgebouw plattegrond
		18 ^{de} eeuw	Vierkante afvalkuil
150553	Circa 670m	16 ^{de} eeuw	Openbare gebouwen - College
150562	Circa 550m	Onbepaald	Gebouw plattegrond – twee grote gegoten funderingsmuren en een gemetste bakstenen muurfragment in los verband Afvalkuil
150565	Circa 570m	Onbepaald	Bakstenen funderingsmuur die echter niet in het verlengde van de stadsmuur ligt. Waterput
		18 ^{de} eeuw	Klooster met kerk
150670	Circa 260m	Midden- Romeinse Tijd	Munten – Romeinse sesterius van Keizer Antoninus Pius
		18 ^{de} eeuw	Klooster
150766	Circa 390m	Middeleeuwen	Organisch materiaal – menselijke skeletresten
			Bouwmateriaal
		Volle Middeleeuwen	Kerk Vlakgraf
150775	Circa 700m	16 ^{de} eeuw	Kelders met een tongewelf
151483	Circa 750m	Late Middeleeuwen	Nederzetting – kelderruimtes opgevuld met baksteenpuin, diepe kuilen, glasvondsten vanaf 15 ^{de} eeuw
		Late Middeleeuwen	Waterputten
		16 ^{de} eeuw	Nederzetting
		19 ^{de} eeuw	Kelders onmiddellijk onder het maaiveld
		Volle Middeleeuwen	Kuilen met een redelijk homogene lichtgrijze zandleemvulling, keramiek
158771	Circa 540m	Volle Middeleeuwen	Gracht
		Late Middeleeuwen	Openbare gebouwen – kelder op de bodem van de gracht
158772	Circa 550m	16 ^{de} eeuw	Waterput
161701	Circa 480m	Volle Middeleeuwen	Wal – de eerste stadswal
161702	Circa 600m	Volle Middeleeuwen	Wal – de eerste stadswal
162522	Circa 580m	16 ^{de} eeuw	Metaal – religieuze medaille van Sint-Job
162956	Circa 180m	Romeinse Tijd	Grafheuvel
165086	Circa 520m	20 ^{ste} eeuw	Bunkers
165087	Circa 730m	20 ^{ste} eeuw	Bunkers – KW-linie verdediging 1 ^{ste} lijn
207249	Circa 320m	Late Middeleeuwen	Wal
207251	Circa 240m	Late Middeleeuwen	Stadspoort – onderdeel van de tweede stadsomwalling
208941	Circa 430m	Volle Middeleeuwen	Stadspoort – één van de 11 stadspoorten van de eerste stadsomwalling
210200	Circa	Late	Gebouw plattegrond

	760m	Middeleeuwen 16 ^{de} eeuw 20 ^{ste} eeuw	Gebouw plattegrond Bijgebouw plattegrond
212689	Circa 590m	18 ^{de} eeuw	Kazerne
	Circa 750m	Volle Middeleeuwen Late Middeleeuwen 16 ^{de} eeuw 19 ^{de} eeuw	Een aantal kuilen waarin geen structuur kon herkend worden – fase in houtbouw Kuilen zonder enige structuur, Maaslands wit Waterput Gebouw plattegrond, opvullingslagen, kelders
212749			

In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn op basis van de CAI meerdere archeologische meldingen bekend. De meldingen kunnen onderscheiden worden tussen archeologische meldingen binnen de eerste stadsmuur en archeologische meldingen buiten de eerste stadsmuur. Het plangebied bevindt zich buiten de eerste stadsmuur, waar de archeologische meldingen 20083, 150670, 150766, 158772, 162956, 212689 zijn gelegen.

Binnen de twee stadsmuren zijn archeologische meldingen teruggevonden daterend vanaf de Romeinse periode tot de 19de eeuw. Deze meldingen zijn voornamelijk het gevolg van historisch onderzoek of toevalsvondsten. Enkel melding 158772 is het resultaat van een opgraving. CAI 158772 betreft de melding van een waterput uit de 16de eeuw. De waterput heeft waarschijnlijk in de tuin van het Clarissenklooster gelegen. Dit klooster bevond zich tegen de 1ste stadsomwalling en ligt nu onder het huizenblok tussen de Vanderkelenstraat en de Vital Decosterstraat. Het werd afgebroken in 1786 door Montoyer. De waterput is aangetroffen ten noordwesten van het plangebied.

CAI 150670 betreft de melding van een toevalsvondst bij rioleringswerkzaamheden. Hierbij is een Romeinse munt aangetroffen, een Romeinse sesterius van Keizer Antoninus Pius (138-161). De vondst is net buiten de stadskern van Leuven gedaan, ten noorden van het plangebied.

CAI 162956 betreft de melding van een Romeinse grafheuvel. De exacte locatie is niet meer bekend, maar ligt waarschijnlijk onder de huidige gevangenis. De grafheuvel ligt ten zuiden van het plangebied. Melding nummer 150766 betreft de melding van een vondstenconcentratie van losse menselijke resten. De resten liggen niet meer in anatomisch verband. Mogelijk waren de individuen oorspronkelijk begraven op het kerkhof van de voormalige Sint-Michielskerk, die vermoedelijk in 1165, werd opgetrokken boven de poort van de 12de eeuwse ringmuur, en in 1781 werd afgebroken. De vondst is gedaan juist buiten de eerste stadsmuur van Leuven, ten noordwesten van het plangebied.

Melding nummer 212689 meldt een 18de eeuwse Kazerne.

CAI 20083 betreft ook een pottenbakkerij, maar dan uit de Nieuwste tijd. Er is een afvalput aangetroffen van een potten- en patakonbakker. Dit CAI-nr. ligt het meest dichtbij het plangebied van alle CAI meldingen, ongeveer 130 m ten westen van het plangebied.

In 2014 heeft op dit terrein een opgraving plaatsgevonden (ten zuiden van de kruising van de Tiensestraat met de Vesaliusstraat). In het voorjaar van 2014 werd een archeologische prospectie in de vorm van proefputten uitgevoerd, gevolgd door een archeologische opgraving in de zomer van 2014. Dit onderzoek heeft plaatsgevonden onder de bebouwing langs de Tiensestraat en op de achterpercelen.

De oudste aangetroffen resten dateren uit de 12de tot 13de eeuw en bestaan vooral uit agrarische sporen zoals kuilen, zandwinningskuilen en een poel. In de 14de tot 15de eeuw wordt het gebied intensiever in gebruik genomen en ontstaat de eerste bebouwing. Uit deze periode dateert een pottenbakkersoven van het 'type Utrecht'. Er werden muren en kelders aangetroffen die dateren vanaf de 16de eeuw tot heden. Ook werd een artisane oven ontdekt, vermoedelijk voor het bakken van brood, daterende uit de 15de tot 16de eeuw. Er werden opvallend weinig afvalkuilen aangetroffen en sporen en vondsten op de achterpercelen dateren allen pas vanaf de 16de eeuw tot heden. De opgraving vond in twee vlakken plaats, het eerst vlak is aangelegd op ca 30-50 cm –mv. Het tweede vlak is aangelegd op een diepte van ca. 150 cm –mv, in de top van de moederbodem. Vanaf de 16de eeuw is het terrein enkele malen opgehoogd, waardoor (ondanks enkele diepere verstoringen) de meeste archeologische resten nog intact zijn gebleven.

In conclusie, kan men stellen dat in de omgeving van het plangebied verscheidene archeologische meldingen bekend zijn. De meldingen dateren van de Romeinse tijd tot en met de Nieuwste tijd. De meeste meldingen zijn echter afkomstig uit de historische stadskern van Leuven, op ongeveer 400-800 m afstand van het plangebied. De CAI meldingen geven aan dat er in het centrum van Leuven in het verleden veel activiteiten hebben plaatsgevonden, maar geven geen beeld van wat er in het plangebied zelf heeft plaatsgevonden.

De archeologische opgraving aan de kruising van de Tiensestraat met de Vesaliusstraat geeft een betere indicatie van de verwachting van het plangebied. Op basis van de resultaten van deze opgraving kan, samen met de resultaten van de geologische boringen, aangehaald worden dat de kans bestaat dat er ophogingslagen bevinden binnen het plangebied zoals in bovenstaande opgraving het geval was. De kans is echter groot dat de puin/ophogingslagen grote variatie kenden waardoor niet met zekerheid gezegd kan worden dat er ook grote ophogingen voorkomen binnen het plangebied. Als gevolg van ophogingslagen vanaf de 16de eeuw kunnen archeologische resten ondanks recente verstoringen nog intact zijn.

1.2.3 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

Historische situatie

De oudste historische kern van Leuven was gelegen aan de kruising van de Dijle met een aftakking van de Romeinse weg Tienen-Elewijk. De middeleeuwse stad ontwikkelde zich op het raakpunt van drie geografische gebieden: de vlakte van laag-België, de heuvelruggen van het Hageland en het Brabants leemplateau en dit in samenhang met de diep ingesneden alluviale vlakte van de waterlopen de Dijle en de Voer met de bijrivieren de Molenbeek en de Leibeek. Over de vele armen van de Dijle blijft nog onduidelijkheid bestaan of ze natuurlijk zijn of werden aangelegd. Ondanks de morfologische verscheidenheid is de stad Leuven concentrisch uitgegroeid waarbij de lage stadsgedeelten in de alluviale vlakten liggen en de hogere op de naastliggende rivierterrassen met steilere hellingen.

De eerste vermelding van Leuven, Luanium, vinden we terug in de Annales Vedastini, een document uit het jaar 884 (Gysseling 1960). Ook in de teksten van de wereldkroniek van de abt Regino van Prüm, waarin de gebeurtenissen uit 884 en 886 beschreven worden, wordt Leuven vermeld (in loco qui dicitur Lovon) (Van Even 1895). In Loven staat lo voor bos en ven voor moeras, een moeras in het bos. De naam zou mogelijk teruggaan op het oud-Germaans; lubanja wat 'de geliefde' betekent (Gysseling 1960).

Van het pre-middeleeuwse Leuven is zeer weinig geweten. Uit de Romeinse periode zijn enkele vondsten gekend binnen de historische stadskern. Op de opgraving van het Barbarahof (Berkers e.a. 2007; Berkers e.a. 2008; De Maeyer e.a. 2008) en tijdens de werken aan het Erasmushuis in de Bogaardenstraat (Verbeeck 1982) werden enkele munten ingezameld. Romeinse sporen zijn gekend van waarnemingen in de Brusselsestraat (Cramers & Van Impe 1980; Cramers & Van Impe 1981) en van de opgravingen in het Augustijnenklooster (Hanssens 1982).

Vroegmiddeleeuwse vondsten uit de 8ste eeuw zijn alleen gekend uit het grafveld aan de Sint-Lambertuskapel te Heverlee. Midden in het centrum van Leuven, onder de sporen van de latere romaanse Sint-Pieterskerk, werden graven ontdekt die teruggaan tot het begin van de 11de eeuw (Mertens, 1986). De locatie van de versterkte residentie van de Karolingische graaf, vermeld in 870, is nog niet gekend. In 884 hebben de Noormannen Leuven bezet en vernielden er deze oude residentie, waarna ze in de slag bij Leuven in 891 verslagen werden door Arnulf van Karinthië.

Leuven bestond in de beginperiode uit twee kernen, rond de Sint-Pieterskerk en rond de 'Oude Borgh' in het moerassig gebied rond het latere Groot-Begijnhof en de Sint-Kwintenskerk. De eerste graaf die in de geschreven bronnen vermeld wordt, is graaf Lambert I (950-1015), die rond 1000 aan de macht kwam en die het graafschap Leuven verder uitbreidde. Graaf Lambert verplaatst in 1014 zijn versterking van de woonkern ten Hove, dat verder uitgroeide tot de Sint-Kwinteparochie, naar een nieuwe residentie op 's-Hertogeneiland (Van Impe & Cramers 1981), dicht bij het Leuvens handelscentrum. Tijdens opgravingen op het eiland werden bij het uitgraven van een kelder van een nieuw hotel sporen aangetroffen van een gracht en paalsporen van woningen (Van Ransbeeck e.a. 2012).

Godfried I (1063-1139) en zijn opvolgers bouwden verder aan de uitbreiding en de verfraaiing van de stadskern en in 1080 werd, ter hoogte van de Romaanse poort, het Sanctum Hospitale opgericht. Later werd hier het augustinessenklooster gebouwd. Tevens kreeg de groeiende kern een grotere religieuze betekenis en werd in de 11de eeuw het Sint-Pieterskapittel gesticht (1054), de romaanse Sint-Pieterskerk gebouwd en werd aan de oostzijde van de kerk een crypte toegevoegd. Meerdere opgravingen gebeurden in en rond de kerk en leverden gegevens op over de voorloper van de romaanse kerk, de crypte en het grafveld dat zich rond de kerk bevond (Mertens 1986). In 1100 en 1130 trad het Leuvens recht in werking en in 1140 was er al een schepenbank aanwezig. Het handelscentrum werd verder uitgebouwd samen met de uitbouw van de Werf en de Vismarkt waar restanten werden aangetroffen van een kaaimuur en een houten steiger (Hanssens 1982; Verbeeck 1982). Vanaf 1165 krijgt Leuven zijn eerste stenen ringmuur met torens.

Nadat uiteindelijk het graafschap Leuven uitgroeide tot het hertogdom Brabant (1188) werden door hertog Hendrik I in het begin van de 13de eeuw de Tempeliers uitgenodigd om zich te vestigen op de, toen nog buiten de stad gelegen, Keizersberg en laat hij hier in 1232 een nieuwe burcht bouwen. In 1943-1944 werden restanten blootgelegd van de burcht en in 2011 werd het toegangspad tot de burcht onderzocht (Reygel & Wesemael 2011; Reygel & Wesemael 2012; Wesemael 2011). Na een archeologische evaluatie van deze belangrijke site werd de zone in 2014 beschermd (Sevenants e.a. 2010; Cousserier 2004).

In deze periode worden talrijke openbare gebouwen opgericht waaronder het Broodhuis in 1140, het Muntatelier in 1156, de Lakenhalle in 1193 (waar in 2004 een kleine archeologische ingreep gebeurde; Lodewijckx & Wouters 2004), het Vleeshuis in 1216, de Vismarkt en het Korenhuis. In 1230 en 1232 en worden respectievelijk het Klein Begijnhof en Groot Begijnhof opgericht. In het eerste werd in 1965/1966 de oude infirmerie opgegraven (Verbeeck 1982). Ook zorginstellingen zoals de Tafel van de Heilige Geest en het Gasthuis Sint-Laurentius vonden hun oorsprong in de 13de eeuw. Verder werden door de hertog kloosterorden uitgenodigd om zich in Leuven en omgeving te vestigen. Zo vinden we binnen de stad het minderbroedersklooster (1233), het augustijnenklooster uit 1248 (waar in 1996 een kleine archeologische registratie plaatsvond; Vandekerchove 1996; Vandekerchove 1997) en het wittevrouwenklooster (1248) terug. De stad wordt op dat ogenblik in vijf parochies ingedeeld: Sint-Pieter, Sint-Kwinten, Sint-Jacob, Sint-Michiël en Sint-Geertrui (1252).

In het begin van de 14de eeuw ontwikkelde de stad zich bijzonder snel, onder meer door zijn gunstige economische ligging op de kruising van de aftakking van de grote handelsweg Keulen-Brugge met de Dijle. Leuven, als centrum van het Hertogdom Brabant, kende een sterke economische bloei, vooral van de lakenindustrie die begon in 1250, toen talrijke textielarbeiders vanuit Vlaanderen naar Leuven trokken. Hierdoor werden talrijke handelsgebouwen opgericht. De bebouwing was niet aaneengesloten, maar ertussen waren er tuinen en wijngaarden. Door deze economische en bevolkingsgroei werd de eerste stadsomwalling te klein en werd in 1356 een tweede stadsomwalling gerealiseerd. Door sociale spanningen en onrust (zoals de opstand in 1378 onder leiding van Pieter Coutereel), de Brabantse Successieoorlog (1355) en het rijker worden van Brussel en Antwerpen verminderde de plaatselijke productie in de lakenindustrie en wijnhandel en kende Leuven een economische crisis.

In de 15de eeuw kende Leuven een heropbloei en konden de nijverheden opnieuw uit een dal klimmen. Naast de talrijke ambachten, die al in de 12de eeuw actief waren, de leerlooiers, handschoenmakers en metaalbewerkers (vanaf de 13de eeuw) en pottenbakkers (vanaf de 14de eeuw), kwam er een verdere ontwikkeling van ambachten met lederbewerking (Cramers & Van Impe 1981), ververijen, brouwerijen (Vandekerchove, 1996) wijnpersen enz. Van de pottenbakkers werden recent (2009 en 2014) aanwijzingen aangetroffen in de Naamsestraat (Heilig Hart Kliniek) en de Vesaliusstraat (Kenis & Reekmans 2014). Ook talrijke watermolens waren op dat ogenblik werkzaam in Leuven.

In 1425 startte men met de verbouwing van de romaanse Sint-Pieterskerk tot een grotere gotische kerk en kort daarna werd het zuidelijk kerkhof (waar in 1992 en 1996/1998 kleine archeologische ingrepen gebeurden; Lodewijckx & Van Ermen 1993; Vandekerchove 1997, 1998, 1999, 2001) opgeheven en ontruimd (1433) om plaats te maken voor de Grote Markt. Rond deze nieuwe markt werd het stadhuis opgericht als nieuw bestuurscentrum op de plaats waar vroeger het Steen stond, één van de oudste patriciërswohnungen van de stad. Al in de jaren tachtig van vorige eeuw werd op deze plaats door studenten

archeologie van de Katholieke Universiteit Leuven een noodonderzoek uitgevoerd (Cramers 1981). Het Tafelrond, centrum van de ambachten, werd aan de noordzijde van de Grote Markt gebouwd en met de nieuwe economische ontwikkeling achtte men het opportuun om pleinen waarop de markten plaatsvonden te vernieuwen en heraan te leggen.

Voor de beveiliging en de verdediging van Leuven werden in deze periode de Sint-Jorisgilde (kruisbogen) en Sint-Sebastiaangilde (handboogschutters) opgericht. Zij speelden een belangrijke rol als stedelijke milities. Tijdens deze heropbloei werden binnen de historische stadskern nog nieuwe kloosters gesticht: van de alexianen of cellebroeders in 1404, grauwezusters in 1410, karmelieten in 1431, de priorij van Sint-Maartensdal in 1433, de cellezusters in 1438 en de kartuizers in 1489. Op de site van dit laatste klooster voerde de Katholieke Universiteit Leuven in 2010 archeologisch proefsleuven onderzoek uit en werden resten van de kloosterkerk, de kloostergang, de kapellen en het kerkhof geregistreerd (Lodewyckx & Meirsman 2010). Als opvang voor armen, zieken en reizigers werden meerdere godshuizen opgericht: het Godshuis van de twaalf apostelen het Godshuis van de zeven slapers en het Godshuis voor arme weesmeisjes.

In de 15de eeuw werd de Universiteit van Leuven gesticht door hertog Jan IV van Brabant (1425) alsook meerdere onderwijsgebouwen, pedagogieën en colleges. In de daarop volgende eeuwen zal dit steeds een uitbreiding kennen binnen de stad. In meerdere van deze gebouwen en tuinen werden archeologische onderzoeken uitgevoerd: de tuin van het Savoyecollege (Vandekerchove 1996-1998), het Iers college (Wouters 2003; Lodewyckx & Vandekerchove 2003; Lodewyckx & Wouters 2004) en het Van Dale college (Hanssens 1982) en de Valk (Vandekerchove 1995; Opsteyn & Vandekerchove 1996).

Op het einde van de 15de en het begin van de 16de eeuw kende Leuven een ware crisis die leidde tot een dieptepunt in de geschiedenis van de stad. Toch was er een korte heropleving en kende men een zekere economische welvaart. Ook al beleefde Leuven een crisisperiode toch werden er tal van nieuwe kloosters en godshuizen in de stad opgericht zoals het klooster van de clarissen 1513 waarvan in 1989 een waterput werd onderzocht tijdens de graafwerken op het Ladeuzeplein (Colen & De Clerck 1989).

Vanaf het midden van 16de eeuw braken er donkere tijden aan voor Leuven. Na een korte heropleving onder Albrecht en Isabella in het begin van de 17de eeuw bleef Leuven de rest van deze eeuw volledige onbelangrijk. Het enige wat de stad nog overvloedig bezat, waren kloosters. Leuven weerstond in 1635 een beleg door Franse en Hollandse troepen, maar na de vrede van Munster in 1648 kon de stad door nieuwe impulsen langzaam opnieuw groeien.

Vanaf het Oostenrijkse bewind en met de komst van de industrie bloeide Leuven weer op. Het aantal inwoners, studenten en kloosterlingen nam toe en nieuwe kapellen en kerken zoals de Sint-Michielskerk 1667 in de Naamsestraat, worden gebouwd. In 1750 verplaatste de handelsactiviteit zich van de Vismarkt naar de Vaartkom waar de nieuwe vaart dienst deed als economische handelsader van de stad. Een nieuwe industriële ontwikkeling gebeurt rond deze vaartkom en er werden opslagplaatsen opgetrokken, zoals het Entrepot. In september 2014 werden hiervan funderingsresten aangetroffen tijdens de registratie van een toevalsvondst (Vynckier, in voorbereiding). Door deze ontwikkelingen komt er steeds meer bedrijvigheid in de stad en worden vooral rond de waterwegen, molens, brouwerijen en andere nijverheden opgericht. De gilden en ambachten floreerden weer en vooral de brouwers kenden een enorme bloei. Zij richtten het Brouwershuis op aan de Grote Markt, dat in 1870 werd afgebroken bij de aanleg van de nieuwe Statiestraat (huidige Bongenotenlaan). Nieuwe steenwegen, waarvoor delen van de stadsomwalling en vooral de poorten worden afgebroken, maken de stad toegankelijker. Ook de universiteit groeit in deze periode en nieuwe wetenschapsfaculteiten (geneeskunde en exacte wetenschappen) en nieuwe colleges worden opgericht. Op het einde van de 18de eeuw werden door Jozef II vele kloosters afgeschaft en de vrijgekomen terreinen komen in privaathanden terecht. Ook de kerkhoven verdwijnen uit het stadsbeeld en worden vervangen door nieuwe buiten de stad, zoals het kerkhof van de voormalige Sint-Michielskerk op het Herbert Hooverplein, waar tijdens een archeologisch onderzoek talrijke skeletresten, waarschijnlijk afkomstig van het opgeruimde kerkhof, werden aangetroffen (Lodewyckx & Van Ermen 1993).

Tijdens de 19de eeuw groeide Leuven verder en werd de stedelijke kern volgebouwd. De buitenste ringmuur en bijhorende poorten werden in het kader van de nieuwe stadsontwikkeling volledig afgebroken (vanaf 1805) en nieuwe pleinen en straten gecreëerd. Ook tijdens het daaropvolgende Hollands bewind ging de ontmanteling van de stadswallen (1812-1828) en poorten. Na de onafhankelijkheid van België kwam er in Leuven een spoorweg (1837) en een eenvoudig station (1842) later vervangen door het huidige station (1879) en zou de stad nieuwe industriële ontwikkeling kennen langs de vaart (brouwerijen, lederbewerking, metaalverwerking, etc.). Op de resten van de middeleeuwse watermolens komen nieuwe industriële watermolens, brouwerijen en water-gebonden bedrijven. Sommige van de opgeheven kloosters en colleges worden omgebouwd tot kazernes en op andere ontmantelde kloosterterreinen komen nieuwe industriële ontwikkelingen. In 1838 wordt het stadsontwikkelingsplan 'Laenen' uitgevoerd met de aanleg van nieuwe, rechtere en bredere straten en pleinen, waaronder de nieuwe Statiestraat en de Blijde Inkomstraat, waardoor sommige oudere stadsdelen verdwijnen en waardevolle gebouwen afgebroken worden, zoals het Brouwershuis (1870). Door de toenemende slechte hygiëne in de stad worden de Dijle en de Voer overwelfd waardoor er nieuwe straten ontstaan zoals de Kapucijnenvoer, Craenendonck, Vismarkt en Karel van Lotharingenstraat.

In de 20ste eeuw kent Leuven een bewogen geschiedenis. In de Eerste Wereldoorlog slaat het noodlot toe en wordt Leuven door de bezetter in brand gestoken waardoor vele waardevolle private en openbare gebouwen verdwijnen (zoals het Vleeshuis, het Driutiuscollege en het Wittevrouwenklooster) en de universiteitsbibliotheek helemaal afbrandt. Tijdens de wederopbouw verdwijnen private en historische gebouwen om plaats te maken voor een wederopbouwprogramma en tegelijkertijd worden straten heraangelegd.¹⁷

Ruimtelijke structuur van Leuven

Het plangebied valt onder de historische stadskern van Leuven. De historische stadskern is een immense en complexe archeologische zone die het resultaat is van een eeuwenlange intense bewoning binnen de stedelijke grenzen, meestal een omwalling. De stadsplattegrond kent een cumulatief karakter en verschillende fasen, met een oude nederzettingskern die soms teruggaat op een vroeg- of pre-Middeleeuwse aanwezigheid.

De morfologie van de huidige structuur van de historische stadskern van Leuven weerspiegelt goed de ontwikkeling van de pre-stedelijke nederzetting tot een stedelijke stadskern met een eerste omwalling in de 12de en een tweede omwalling in de 14de eeuw die later werd omgevormd tot de huidige ring. Het plangebied bevindt zich tussen deze twee omwallingen in.

De uitbouw van de eerste stenen ringmuur met torens en poorten gebeurde in 1165. De eerste ringmuur verliep bijna cirkelvormig rond het middelpunt van de 12de-eeuwse stad (van circa 60ha). Hij was 2750 meter lang, ongeveer 1,7 meter breed en bevatte 31 waltorens. Op de invalswegen waren 11 poorten ingeplant. Het tracé en de afmetingen van de eerste ringmuur zijn dankzij zichtbare relictten en beperkt archeologisch onderzoek zoals in het Hogeheuvelcollege¹⁸ deels te reconstrueren, maar de juiste ligging, de volledige opbouw van de verdwenen poorten en de juiste periode van bouwen en bouwhistoriek blijven nog steeds onduidelijk¹⁹. Het plangebied is gelegen op een afstand van circa 450m.

¹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Historische stadskern van Leuven, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140040> (geraadpleegd op 7 december 2016).

¹⁸ Lodewijckx e.a. 1993

¹⁹ Vandekerchove 2000; Coenegrachts 2010

Rond 1356 werd een tweede stadsomwalling aangelegd die een oppervlakte van meer dan 410ha omsloot. De omwalling had 8 poorten. De Tiensepoort is het dichtst gelegen bij het plangebied.²⁰ Van deze tweede stadsomwalling is weinig gekend en archeologisch onderzoek kan hier nuttige informatie leveren. Het plangebied is gelegen op een afstand van circa 250m.

De wallen en grachten domineerden het uitzicht van de stad tot midden 19de eeuw. Op sommige plaatsen zijn de restanten van de aarden wal nog zichtbaar, zoals de 'Luibank' aan de Brusselsepoort en de 'Kastanjeboulevard' tussen Park- en Naamsepoort.

De ruimtelijke structuur van de historische stadskern werd zowel door de historische omwallingen, poorten en toegangswegen als door de waterlopen bepaald. De eerste omwalling verdween in de 18de eeuw en de tweede omwalling was bijna volledig verdwenen in het begin van de 19de eeuw, op twee relictten na, namelijk de 'Grote Spuije' en de onderbouw van de Verloren Kosttoren aan de Mechelsepoort. De vesten werden uiteindelijk heringericht tot nieuwe boulevards. De beide ringmuren hebben een stevige stempel gedrukt op de vormgeving van de stad die tot op heden nog zeer goed in het stratenplan en de benaming van de straten merkbaar is.

Bouwhistorische schets en historisch kaartmateriaal

In bovenstaande paragraaf is de ruimtelijke structuur van Leuven aangegeven. In dit hoofdstuk zal het plangebied nader bekeken worden op basis van historisch kaartmateriaal en luchtfoto's. Zo zal mogelijk geschetst worden hoe het plangebied zich ontwikkelde binnen het grotere geheel.

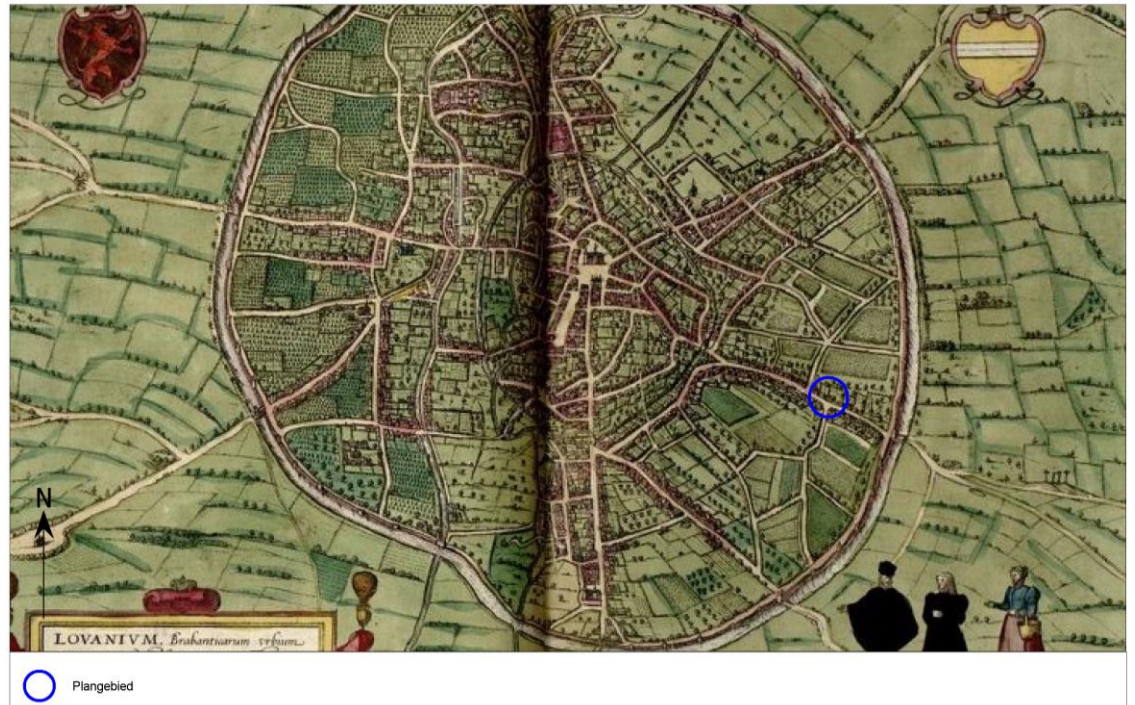
Het plangebied kan niet met grote nauwkeurigheid gelokaliseerd worden op de Jacob Deventer kaart (1550-1565). Deze kaart toont aan dat het plangebied gelegen is aan één van de belangrijkste toegangswegen van de stad. Het plangebied is zelf gedeeltelijk bebouwd. Ten oosten van het plangebied is de Tiensepoort gelegen. Het plangebied zelf is niet in het centrum gelegen maar dicht bij de stadsmuur. Enkel deze straat, Tiensestraat, kent bebouwing. De straten rondom het plangebied zijn eerder onbebouwd. Eveneens is te zien dat ten westen van het plangebied de Dijle gelegen is. De bebouwing binnen het plangebied is slechts schetsmatig aangegeven.

²⁰ Archeologische onderzoeken uitgevoerd aan de Dieterspoort. Vandekerckhove 1999, 2000 en 2003.

Afb. 25. Het plangebied op de Jacob Deventer Kaart.

De Braun & Hogenberg kaart uit 1581 toont een gelijkaardige situatie als bovenstaande kaart. Deze kaart is niet geheel nauwkeurig en toont dat het plangebied nog steeds aan een bebouwde straat gelegen is. Met zekerheid is niet te zeggen hoe de bebouwing zich situeert binnen het plangebied. Het plangebied is nog steeds gelegen aan één van de belangrijkste toegangswegen van Leuven. Rondom het plangebied is voornamelijk akkerland te situeren. De wegen rondom het plangebied zijn onbebouwd. Eveneens is te zien dat het plangebied gelegen is tussen de binnenste en buitenste stadsmuur.

Afb. 26. Het plangebied op de Braun & Hogenberg kaart.

De ingezoomde kaart toont dat binnen het plangebied twee langgerekte huizen, diephuizen, te situeren zijn. Dit omdat ze gelegen zijn tegen over de kruising wat overeenkomt met de huidige situatie. De kaart laat daarmee zien dat er binnen het plangebied in de 16de eeuw, en wellicht al eerder, bebouwing heeft gestaan. Naast deze huizen zijn twee open ruimtes te zien, met daarnaast aan weerszijden een breedhuis. Achter de huizen is de tuinzone. Achter de tuinzone is een gebouw te zien. Verder naar het noorden is akkerland te situeren. Aan beide zijden van de langgerekte bebouwing zijn twee brede huizen te zien.

Afb. 27. Het plangebied ingezoomd op de Braun & Hogenberg kaart (1581).

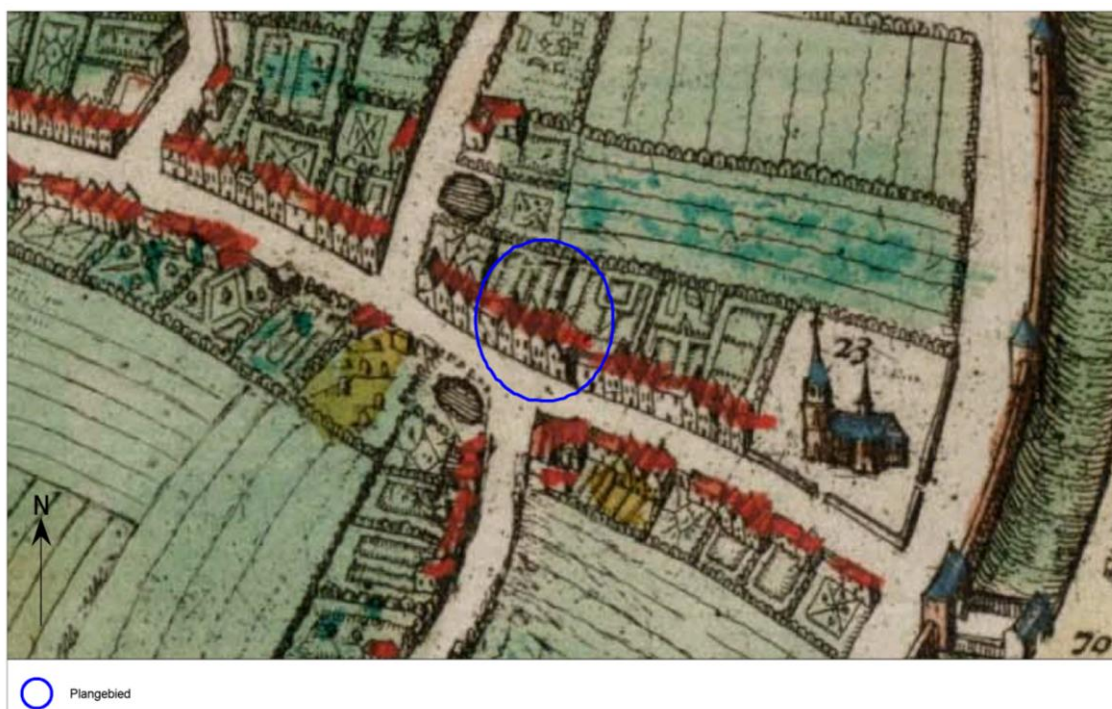
Ongeveer 70 jaar later, in 1649, verschijnt een kaart van Leuven in de atlas van Blaeu. Deze toont een gelijkaardig gegeven als bovenstaande kaarten. Het centrum is dicht bebouwd. De grote wegen naar het centrum kennen eveneens bebouwing. Deze wegen zijn nog niet rechtgetrokken. Eveneens is op de eerste kaart te zien dat het plangebied tussen de binnenste en buitenste stadsmuur gelegen is.

Afb. 28. Het plangebied op de Blaeu kaart (1649).

De ingezoomde kaart van Blaeu toont dat binnen het plangebied kleine rij diephuisjes te situeren zijn. Ter hoogte van het oostelijke gedeelte van het plangebied is een open ruimte te zien waarna, waarschijnlijk buiten het plangebied, een breedhuis te situeren is. Dit breedhuis komt overeen met het breedhuis naast de oostelijke open ruimte op de kaart van Braun en Hogenberg. Aan de westelijke zijde is mogelijk een uitbreiding van de diephuizen, zichtbaar op de Braun & Hogenberg kaart, te zien. Dit betekent dat het plangebied in het laatste kwart van de 16de of de eerste helft van de 17de eeuw verder bebouwd. Het is onduidelijk of de twee diephuizen die we zagen op de Braun & Hogenberg kaart hierbij zijn vervangen of behouden.

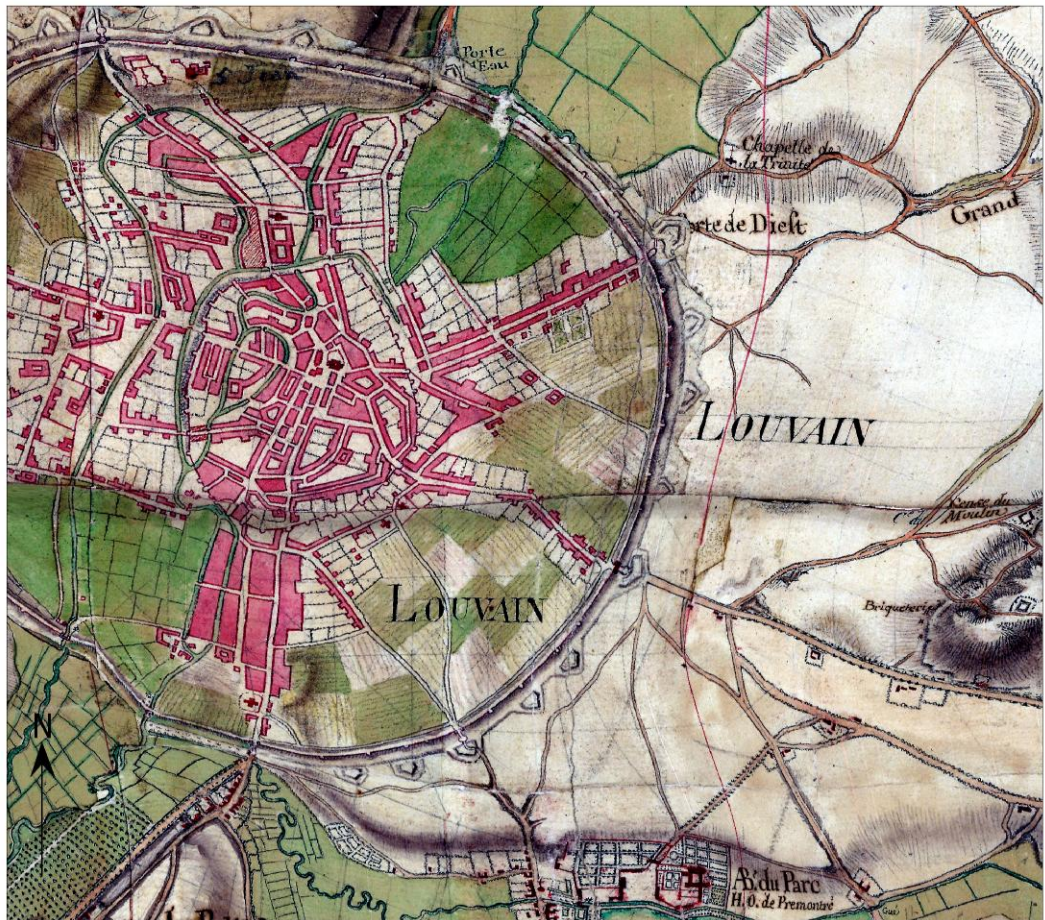
Verder is het noordelijke gedeelte van het plangebied nog steeds in gebruik als tuinzone. De huisjes ten noorden van de tuinzone zijn niet meer zichtbaar. Ten noorden van het plangebied is de zone nog steeds in gebruik als akkerland.

Afb. 29. Het plangebied ingezoomd op de Blaeu kaart (1649).

Een eeuw later werd de Villaretkaart opgesteld. De Villaretkaart werd genoemd naar de Franse ingenieur-geograaf Jean Villaret en dateert uit de periode 1745-1748. Na de slag bij Fontenoy (1745) kregen de Fransen voor enkele jaren de controle over onze gebieden. Het is in die militaire context dat de meer dan 80 kaartbladen ontstonden. De kaarten geven het gebied weer tussen Gent-Doornik en Maastricht-Luik.²¹ Er moet rekening gehouden worden met de onnauwkeurigheid van deze kaart. De onnauwkeurigheid werd bekomen door de fouten bij het georefereren. Ook is Leuven gelegen op de grens tussen twee kaartbladen. Dit zorgt eveneens voor onnauwkeurigheden.

Deze kaart toont dat de straten nog geen recht verloop kennen. Het plangebied is gelegen aan de Tiensestraat. Deze straat is bebouwd. Op basis van deze kaart kan vastgesteld worden dat de bebouwing niet de volledige straat omsluit. Het plangebied is gelegen tussen de binnenste en buitenste stadsmuur zoals hierboven ook reeds aangegeven. De bebouwing is echter voornamelijk te situeren in het centrum van de stad. De zone het dichtst gelegen bij de buitenste stadsmuur is voor het grootste gedeelte onbebouwd en in gebruik als groenzone.

Afb. 31. Het plangebied op de Villaretkaart.

²¹ <https://bib.kuleuven.be/ub/nieuws/2015/kaart-van-jean-villaret-1745-1748-digitaal-beschikbaar-via-limo> en <http://datanews.knack.be/ict/tag/villaretkaart-495122.html>

Uit de tweede helft van de 18de eeuw dateren de Ferrariskaarten, De Ferrariskaarten (Carte de Ferraris) zijn een verzameling van 275 gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Zij kwamen tussen 1771 en 1778 tot stand onder leiding van Joseph de Ferraris, generaal bij de Oostenrijkse artillerie, veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Het is de eerste systematische en grootschalige kartering, zowel in “België” als in heel West-Europa.²² Hieruit blijkt dat de Ferraris kaart een gelijkaardig beeld schets als de Jacob Deventer en de Braun & Hogenberg kaart. Het plangebied is namelijk gelegen ten noorden van de Tiensestraat en is gedeeltelijk bebouwd. Ook op deze kaart is te zien dat het plangebied tussen de twee stadsmuren gelegen is. Deze zone is dun bebouwd en voornamelijk in gebruik door akkerland. Enkel de toegangswegen van Leuven zijn bebouwd. Buiten de tweede stadsmuur zijn voornamelijk landbouwgronden te zien.

De ingezoomde Ferraris is mogelijk onnauwkeurig aangezien het plangebied te veel naar het oosten gelegen is. Deze kaart toont dat enkel de zone aan de Tienestraat bebouwd is en het noordelijke gedeelte in gebruik als tuinzone. Verder zijn twee noordzuid straten ten westen van het plangebied te zien.

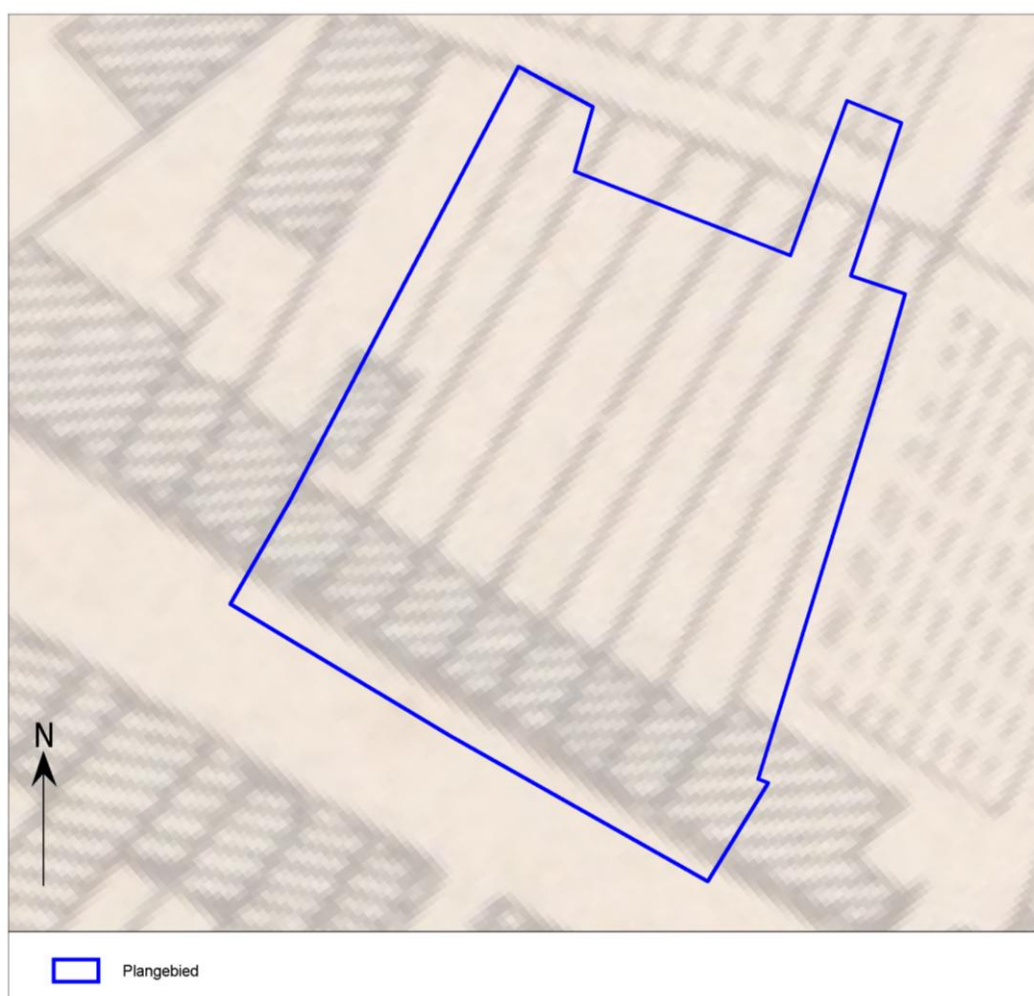
Afb. 32. Het plangebied op de Ferraris kaart.

²² [Http://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten](http://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten).

Afb. 33. Het plangebied ingezoomd op de Ferraris kaart.

De Jobard kaart toont de situatie van het plangebied in de 19de eeuw (1825). De Jobard kaart is de eerste kaart die veel exacter de bebouwing weergeeft. Dit is het gevolg van de exacte opmetingen die tijdens het Ancien Régime gedaan werden. Deze kaart werd gekozen na vergelijking met het Primitief Kadaster. Hier uit kwam naar voren dat beide kaarten de bebouwing gelijk afgebeeld werd. Er werd echter voor deze kaart gekozen omwille van de vroegere datering. Op deze kaart is te zien dat de bebouwing binnen het plangebied gelegen is aan de Tiensestraat en bestaat uit kleine rijhuizen. Dit is gelijk aan de Blaeu kaart maar verschillend met de historische kaarten die vroeger dateren. Er moet wel rekening gehouden worden met het gegeven dat de Blaeu kaart eerder een schetsmatig voorstel geeft van de situatie. Maar op basis van deze kaart en de schetsmatige weergaven op de vroeger te dateren kaarten (twee aparte huizen), kan gesteld worden dat mogelijk de huizen, zichtbaar op de vroegere historische kaarten gesloopt zijn voor het optrekken van deze kleine rijhuizen. Zekerheid is hier echter niet over. De rijhuizen hebben elk dezelfde grootte en kunnen gekarakteriseerd worden als diephuizen. Naast het plangebied zijn breedhuizen te situeren. Ten noorden van het plangebied is een onbebouwde zone te situeren. Deze zone zou in gebruik kunnen zijn als akkerland. Tegenover het plangebied is de Windmolenstraat gelegen. Verder is de Tiensestraat rechtgetrokken.

Afb. 34. Het plangebied op de kaart van Jobard.

Een zestal jaar later zijn de Vandermaelenkaarten samengesteld. Dit is een verzameling historische kaarten gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). Zijn "*Carte topographique de la Belgique*" is gemaakt tussen 1846 en 1854 op 250 folio's op schaal 1: 20.000. Op deze kaart is eveneens te zien dat het plangebied bebouwd is voor het zuidelijke gedeelte.

Deze kaart toont aan dat de bebouwing zich voornamelijk situeert aan de Tiensestraat. Opvallend is dat de zone tussen de Tiensestraat en de Bondgenotenlaan een toename aan bebouwing terwijl de zone ten zuiden van het plangebied een lage dichtheid van bebouwing kent. Mogelijk is dit gedeelte, met het plangebied inbegrepen, verder ontwikkeld.

De binnenste stadsmuur is niet meer afgebeeld. Hierdoor is een uitbreiding van de bebouwde zone mogelijk gemaakt. Het plangebied is enkel in het zuidelijke gedeelte, aan de Tiensestraat, bebouwd. De Vandermaelenkaart is eerder een onnauwkeurige kaart. Het noordelijk gedeelte kan geïnterpreteerd worden als tuinzone. In de directe omgeving van het plangebied zijn verschillende noordzuid georiënteerde wegen.

Afb. 35. Het plangebied op de Vandermaelenkaarten.

De ingezoomde Vandermaelenkaart toont dat de bebouwing eveneens terug te vinden is aan de Tiensestraat. De bebouwing is aaneengesloten, zoals op de kaart van Jobard. Het middelste gedeelte van de bebouwing binnen het plangebied is verder naar achteren gelegen. Op deze kaart wordt de bebouwing groter dan op bovenstaande kaarten aangeduid. Omdat deze kaart echter een globale aanduiding geeft van de gebouwen kan niet met zekerheid gesteld worden dat er daadwerkelijk een uitbreiding of verbouwing heeft plaatsgevonden. Ten noorden van het plangebied is een nieuwe weg te situeren. Deze loopt gelijk met de Tiensestraat.

Afb. 36. Het plangebied op de ingezoomde Vandermaelenkaarten.

De topografische kaart van 1891 toont hetzelfde beeld. Deze kaart was moeilijk om te georefereren waardoor het plangebied te ver naar het oosten gelegen is. Het plangebied is enkel bebouwd in het zuidelijke gedeelte, gelegen aan de Tiensestraat. Het noordelijke gedeelte is in gebruik als tuinzone. Opvallend is dat de zone ten noordwesten van het plangebied dichter bebouwd is dan zichtbaar op bovenstaande kaarten. Ten oosten van het plangebied is een nieuwe weg te situeren. De hoogtelijnen tonen aan dat het zuidoostelijke gedeelte van het plangebied hoger gelegen is dan het noordwestelijke gedeelte. Opvallend is dat de hoogtelijn van 35mTAW net ten noordwesten van het plangebied gelegen is, de hoogtelijn van 36mTAW doorheen het plangebied gelegen is en dit verschilt met het DTM dat aantoont dat het plangebied op 37mTAW gelegen is. Dit kan aantonen dat het plangebied 1 tot 2m opgehoogd is. De lager gelegen gedeeltes centraal binnen het plangebied zijn dan wel gelegen op een hoogte van 36mTAW. De topografische kaarten geven verder eerder een algemeen beeld van de bebouwing.

Afb. 37. Het plangebied op de topografische kaart uit 1891.

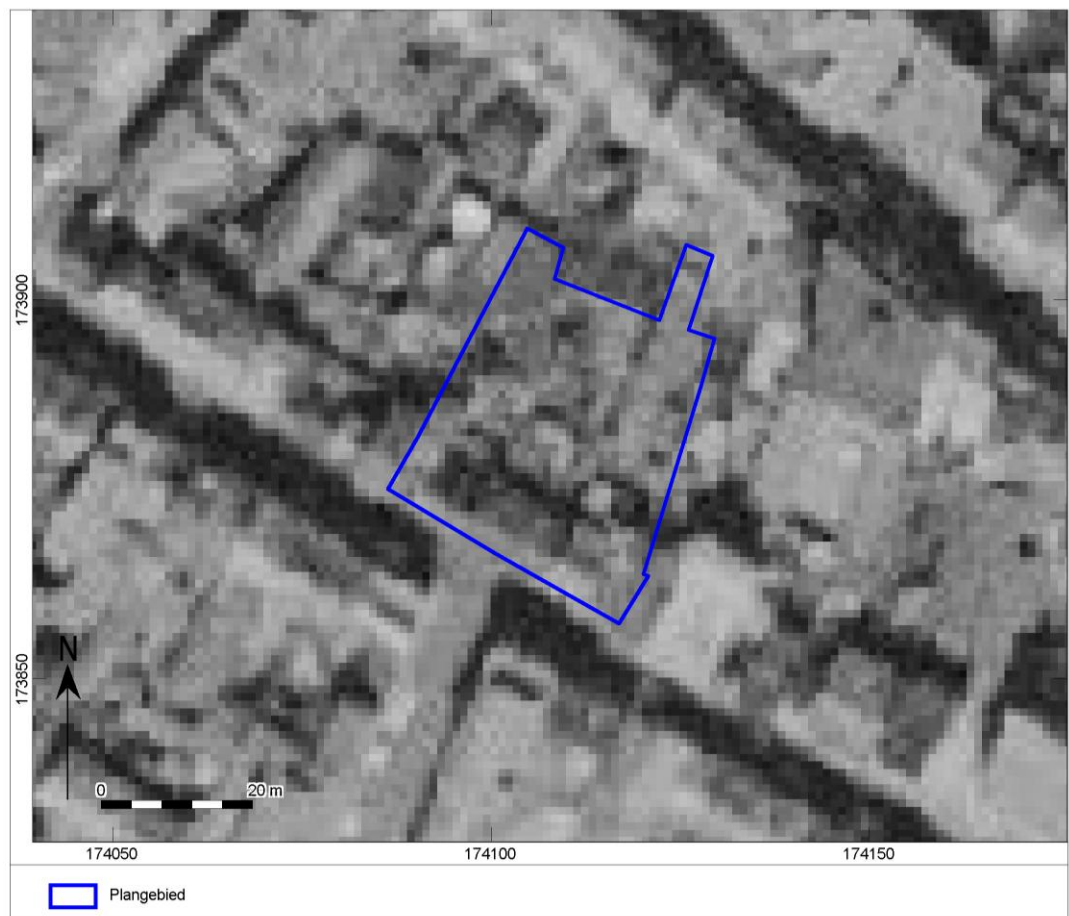
De topografische kaart daterend van 1950-1970 toont dat het plangebied nog steeds aan de Tiensestraat bebouwd is. Het noordelijke gedeelte is in gebruik als tuinzone. Het plangebied wordt omringd door gebouwen. De gehele omgeving is verder dichtbebouwd en de gebouwen worden gescheiden door verschillende kleinere wegen. Aan de Blijde Inkomststraat is de bebouwing toegenomen waardoor er maar kleine zones overblijven voor de tuinzone.

Deze topografische kaart toont aan dat de bebouwing binnen het plangebied gelegen is aan de Tiensestraat. De bebouwing is eveneens in de vorm van een rijwoning. Echter nu hebben de meest oostelijke en meest westelijke gebouwen een langere vorm. Mogelijk is hier voor het eerst de loods te zien.

Afb. 38. Het plangebied op de topografische kaart uit 1950-1970.

De luchtfoto's van 1971 en 1979-1990 tonen een gelijkaardige situatie als de topografische kaart daterende uit 1950-1970. Het plangebied is bebouwd aan de Tiensestraat maar in gebruik als tuinzone in het noordelijke gedeelte. Tegenover het plangebied is een noordzuid georiënteerde straat te situeren. De omgeving van het plangebied is dichtbebouwd.

Afb. 39. Het plangebied op de luchtfoto uit 1971.

Afb. 40. Het plangebied op de luchtfoto uit 13 juli 1990.

De orthofoto van 1995 toont eveneens dat het zuidelijke gedeelte van het plangebied bebouwd is. Het noordelijke gedeelte van het plangebied is tuinzone. De omgeving is, zoals aangegeven op bovenstaande luchtfoto's dicht bebouwd.

Afb. 41. Het plangebied op de orthofoto uit 1995.

De orthofoto van 2012 toont dat het zuidelijke gedeelte gelegen aan de Tiensestraat bebouwd is. De bebouwing bestaat uit aparte kleinere rijhuisjes. De noordelijke zone is in gebruik als tuinzone. Enkel de oostelijke tuinzone is ook bebouwd. Dit komt overeen met de kaarten die dateren uit de 19de eeuw. De gebouwen binnen het plangebied zijn eveneens in de vorm van rijwoningen. Het meest oostelijke en meest westelijke hebben eveneens een langere vorm, zoals te zien op de topografische kaart van 1950-1970. Op deze manier kan vastgesteld worden dat de bebouwing nagenoeg onveranderd is gebleven vanaf 1825 tot deze luchtfoto. De tuinzone is nog altijd in gebruik als tuinzone. Enkel op het meest oostelijke perceel is de huidige loods reeds te zien.

Op afbeelding 43 is ook duidelijk de situatie met aanduiding van de toenmalige kelders te zien.

Afb. 42. Het plangebied op de orthofoto van 2012.

55

De huidige bebouwing, zichtbaar op de luchtfoto daterend uit 16 februari 2014, en gelegen binnen het plangebied heeft ervoor gezorgd dat de bebouwing, nog zichtbaar op bovenstaande kaarten is gesloopt. Vervolgens is er nieuwe bebouwing in de vorm van een langgerekt oostwest georiënteerd gebouw en twee kleinere gebouwen opgetrokken. Verder is het noordelijke gedeelte onbebouwd maar braakliggend. De meest noordoostelijke zones is bestraat. Ten noorden van het plangebied is tuinzone te situeren. Verder is de gehele omgeving dicht bebouwd.

De kelder van het huis op de Tiensestraat 193 is nog voor een klein deel behouden. De meest oostelijke muur is gebruikt als fundering. De uitbraaksporen zijn eveneens zichtbaar op afbeelding 46.

Afb. 45. Het plangebied op de luchtfoto uit 16 februari 2014.

In het plangebied is in 2013 al een parkeerkelder aangelegd. Ten behoeve van de aanleg van de parkeergarage uit 2013 is geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Afbeelding 46-49 geven een beeld van de toenmalige werken. Bij de uitgraving zijn geen archeologische resten gevonden. Op afbeelding 46 is een rechthoekig puinspoor in de profielwand te zien (zuidprofiel). Onderstaande afbeelding geeft mogelijk aan dat er mogelijk een eerder 'vuil' ophogingspakket aan weerszijden van de kelder te zien kan worden. Dit kan echter, op basis van deze foto, niet met zekerheid gezegd worden. Als dit een ophogingspakket is, verklaart dit het hoogteverschil tussen de topografische kaart uit 1891 en het DTM. Voorafgaande aan de uitgraving van de parkeerkelder in 2013 is bebouwing gesloopt. Het puinspoor op afbeelding 46 is een restant van de kelder van het gesloopte pand. De kelder is opgebouwd uit rode baksteen en heeft een grote diepte. De exacte diepte kan niet berekend worden op basis van deze foto. Ook kan vastgesteld worden dat de kelder niet geheel tot aan de straatkant loopt maar onder het achterste gedeelte van het huis gelegen is. Verder kan gesteld worden dat de zone onder de kelder ook verstoord is door de uitgraving van het gebouw. Mogelijke voorgangers zullen naar alle waarschijnlijkheid niet meer teruggevonden kunnen worden. Deze keldermuur is gebruikt als fundering voor de nieuwbouw zoals hierboven beschreven.

Afb. 46. De uitgraving van de parkeerkelder in 2013 binnen het plangebied. Het puinspoor in het zuidprofiel is het restant van de kelder van de toenmalige gesloopte bebouwing.

Afb. 47. De uitgraving van de parkeerkelder in 2013 binnen het plangebied.

Afb. 48. De uitgraving van de parkeerkelder in 2013 op het naastliggende perceel, ten westen van het plangebied.

Afb. 49. De uitgraving van de parkeerkelder in 2013 op het naastliggende perceel, ten westen van het plangebied.

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Jacob Deventer	1550-1565	Het plangebied kan niet met grote nauwkeurigheid gelokaliseerd worden op de Jacob Deventer kaart. Deze kaart toont aan dat het plangebied gelegen is aan één van de belangrijkste toegangswegen van de stad. Het plangebied is zelf gedeeltelijk bebouwd.
Braun & Hogenberg	1581	De Braun & Hogenberg kaart toont een gelijkaardige situatie als bovenstaande kaart. Deze kaart is niet geheel nauwkeurig en toont dat het plangebied nog steeds aan een bebouwde straat gelegen is. Met zekerheid is niet te zeggen hoe de bebouwing zich situeert binnen het plangebied. Eveneens is te zien dat het plangebied gelegen is tussen de binnenste en buitenste stadsmuur.
Blaeu kaart	1649	De ingezoomde kaart van Blaeu toont dat binnen het plangebied kleine rijhuisjes te situeren zijn. Deze rijhuisjes hebben een langgerekte vorm. In het oostelijke gedeelte van het plangebied is een open ruimte te zien waarna een breed huis te situeren is. Dit breed huis komt eveneens overeen met het bredere huis op bovenstaande kaarten. Aan de westelijke zijde zijn

Bron	Jaartal	Historische situatie
Villaret kaart ²³	1745-1748	kleine rijhuisjes bij geplaatst. Verder is in het noordelijke gedeelte van het plangebied, het plangebied nog steeds in gebruik als tuinzone. De huisjes ten noorden van de tuinzone zijn niet meer zichtbaar. Ten noorden van het plangebied is de zone nog steeds in gebruik als akkerland. Deze kaart is onnauwkeurig. Deze kaart toont ook dat het plangebied gelegen is aan de Tiensestraat. Echter op deze kaart is te zien dat het plangebied onbebouwd is en gelegen in tuinzone. Dit verschilt met bovenstaande kaarten. Wel kan gesteld worden dat het plangebied tussen de binnenste en buitenste stadsmuur gelegen is.
Ferraris kaarten ²⁴	1771-1778	Hieruit blijkt dat de Ferraris kaart een gelijkaardig beeld schets als de Jacob Deventer en de Johannis Sinniger kaart. Het plangebied is namelijk gelegen ten noorden van de Tiensestraat en is gedeeltelijk bebouwd. Ook op deze kaart is te zien dat het plangebied tussen de twee stadsmuren gelegen is. Deze zone is dun bebouwd en voornamelijk in gebruik door akkerland. Enkel de toegangswegen van Leuven zijn bebouwd. De ingezoomde Ferraris kaart toont dat enkel de zone aan de Tiensestraat bebouwd is en het noordelijke gedeelte in gebruik als tuinzone. Verder zijn twee noordzuid straten ten westen van het plangebied te zien.
Vandermaelen kaarten ²⁵	1846-1854	De ingezoomde kaart toont dat het plangebied enkel in het zuidelijke gedeelte, aan de Tiensestraat, bebouwd is. Het noordelijk gedeelte kan geïnterpreteerd worden als tuinzone. In de directe omgeving van het plangebied zijn verschillende noordzuid georiënteerde wegen.
Topografische kaart ²⁶	1891	De topografische kaart van 1891 toont hetzelfde. Het plangebied is enkel bebouwd in het zuidelijke gedeelte, gelegen aan de Tiensestraat. De gebouwen bestaan uit aparte rijwoningen. Het noordelijke gedeelte is in gebruik als tuinzone. De hoogtelijnen tonen aan dat het zuidoostelijke gedeelte van het plangebied hoger gelegen is dan het noordwestelijke gedeelte. Opvallend is dat de hoogtelijn van 35mTAW net ten noordwesten van het plangebied gelegen is, de hoogtelijn van 36mTAW doorheen het plangebied gelegen is en dit verschilt met het DTM dat aantoont dat het plangebied op 37mTAW gelegen is. De lager gelegen gedeeltes centraal binnen het plangebied zijn dan wel gelegen op een hoogte van 36mTAW.
Topografische kaart Ministerie van Openbare Werken en Wegenis ²⁷	1950-1970	De topografische kaart daterend van 1950-1970 toont dat het plangebied nog steeds aan de Tiensestraat bebouwd is. Het noordelijke gedeelte is in gebruik als tuinzone.
Luchtfoto ²⁸	1971	De luchtfoto's van 1971 en 1979-1990 tonen een gelijkaardige situatie als de topografische kaart daterende uit 1950-1970.
Luchtfoto ²⁹	1990	De luchtfoto's van 1971 en 1979-1990 tonen een gelijkaardige situatie als de topografische kaart daterende uit 1950-1970.
Orthofoto ³⁰	1995	De orthofoto van 1995 toont eveneens dat het zuidelijke gedeelte van het plangebied bebouwd is. Het noordelijke gedeelte van het plangebied is tuinzone. De omgeving is, zoals aangegeven op bovenstaande luchtfoto's

²³ <http://www.geopunt.be>.

²⁴ Ferraris 1771-1778.

²⁵ Vandermaelen 1846-1854.

²⁶ <http://www.cartesius.be>

²⁷ <http://www.geopunt.be>.

²⁸ <http://www.geopunt.be/kaart>.

²⁹ <http://www.geopunt.be/kaart>.

³⁰ <http://www.cartesius.be>

Bron	Jaartal	Historische situatie
Orthofoto	2012	dicht bebouwd. Op deze orthofoto is te zien dat enkel in het zuidelijke gedeelte van het plangebied bebouwd is en dat het nog steeds aparte rijwoningen zijn.
Luchtfoto ³¹	2014	De bebouwing binnen het plangebied is geëvolueerd naar een langgerekt oostwest georiënteerd gebouw en twee kleinere gebouwen. Verder is het noordelijke gedeelte onbebouwd maar braakliggend. De meest noordoostelijke zones is bestraat. Ten noorden van het plangebied is tuinzone te situeren. Verder is de gehele omgeving dicht bebouwd.

1.3 Visuele inspectie

Op 21 september heeft een terreininspectie plaatsgevonden op de locatie van de geplande nieuwbouw. Het doel van de terreininspectie was om visueel vast te stellen of er binnen de bestaande panden Tiensestraat 195 en Tiensestraat 197 nog bouwkundige elementen aanwezig zijn die de ouderdom van deze panden kunnen aantonen. Specifieke aandachtspunten daarbij waren de dakconstructies en kelderruimtes. Daarnaast is aandacht besteed aan andere bouwkundige constructies en mogelijke faseringen.

Met de terreininspectie werd beoogd om in een later stadium van het archeologisch onderzoek te kunnen teruggrijpen op deze bevindingen om bouwkundige elementen en eventuele ouderdom daarvan te kunnen verklaren. De bevindingen van de terreininspectie zullen onderstaand per pand besproken worden. In de navolgende paragrafen zullen de bevindingen van de terreininspectie beschreven worden.

1.3.1 Tiensestraat 195

Bij de terreininspectie konden zowel de kelder als de zolderruimte en tussenliggende verdiepingen bezocht worden. Voorheen was het gebouw op de beneden etage in gebruik als winkel.

Het gebouw heeft een rechthoekig grondplan. Aan de voorzijde heeft het pand Tiensestraat 195 op de begane grond een hedendaagse gevel (Afb. 50). Op de eerste verdiep en tweede verdiep is een oudere 19^e / 20^e eeuwse gevel nog zichtbaar. De voorgevel op de eerste verdiep kenmerkt zich door twee regelmatige rechthoekige vensters voorzien van een omlijsting. Boven deze twee rechthoekige vensters zijn twee kleine dichtgezette vensters te zien. De gevel is gepleisterd en voorzien van een ingekrast blokkenpatroon vervolgens is de gevel geverfd.

³¹ <http://www.geopunt.be/kaart>.

Afb. 50. Foto van de voorzijde van Tiensestraat 195-197.

De achterzijde van het gebouw is witgeverfd (Afb. 51). Uit de gevel kan afgeleid worden dat er sprake is van een bouwfasering, waarbij de eerste verdieping hoger werd opgetrokken, zodat meer ruimte ontstond om een studio te creëren. De bouwnaad is te zien ter hoogte van de onderrand van het venster. Als gevolg van deze verbouwing moest vermoedelijk ook een aanpassing van de dakconstructie plaatsvinden. Het betreft een 20ste-eeuwse aanpassing.

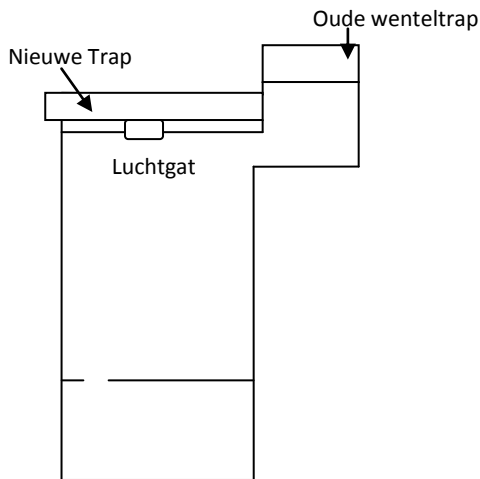

Afb. 51. Foto van de achterzijde van Tiensestraat 195.

Kelder

Onder het voorste deel van het pand ligt een veelhoekige, grote kelderruimte. De kelderruimte bestaat uit twee rechthoekige zones. De eerste zone betreft de zone die toegang verschaft tot de kelder. De tweede zone betreft de eigenlijke kelderruimte. De zone met de toegang tot de kelderruimte bevond zich achterin het huis. De houten trap die toegang gaf tot de kelder blijkt een latere toevoeging te zijn. De oorspronkelijke stenen wenteltrap is in de noordelijke keldermuur terug te vinden. Deze is in onbruik geraakt en is bovenaan dichtgemaakt. De stenen trap heeft treden van 20 cm hoog en is deels opgebouwd uit kalksteen of natuursteen. Onder de oude trap is een boogconstructie gelegen. Deze boogconstructie (en de zone van de oorspronkelijke trap) heeft een breedte van 1,10 m.

De tweede rechthoekige zone is opgedeeld in twee ruimtes. Er is geen deur maar enkel een deuropening tussen beide ruimtes. De ruimte is zichtbaar al tijden lang niet meer in gebruik. In de ruimte staat diverse oude machinerie. In de voorste ruimte bevindt zich een groot vat voor stookolie. De muur die beide ruimtes van elkaar scheidt is later geplaatst aangezien deze koud tegen de keldermuren is gemetseld. In deze ruimte zijn eveneens uitsteeksels te zien die gebouwd werden om een afvoerbuis te ondersteunen. De kelder is gewelfd en opgebouwd uit baksteen. De baksteen heeft een afmeting van 23 x 5cm en 23 x 5,4cm. Opvallend is verder een luchtgat in de noordelijke muur. Dit kijkgat ligt tegen de muur van de nieuwe trap en is hierdoor dichtgemaakt. De muren zijn mogelijk bepleisterd geweest. De vloer is gelegd met rode ongeglazuurde plavuizen met afmetingen van 20cm x 20cm. De voorste ruimte van de kelder heeft een bakstenen vloer.

Afb. 52. Schematische voorstelling van de kelder binnen Tiensestraat 195.

Afb. 53. Foto van de wenteltrap van de kelder binnen Tiensestraat 195. Bij de rode stippellijn bevindt zich een bouwnaad, hier is de oude trap 'afgekap'.

Afb. 54. Detailfoto van de wenteltrap van de kelder binnen Tiensestraat 195. Te zien is een deel van een natuurstenen trede met scharrering (de schuine groeven in de steen).

Afb. 55. Detailfoto van luchtgat van de kelder binnen Tiensestraat 195.

Afb. 56. Foto van de kelder binnen Tiensestraat 195.

Zolder en kapconstructie

De kapconstructie van de zolder kon niet bekeken worden. De zolder is namelijk vernieuwd, waarbij de dakconstructie is afgetimmerd. De eigenlijke dakconstructie kan daarmee niet onderzocht worden. Ondersteunende dakelementen, zoals gebinten ontbreken. Vermoedelijk is de dakconstructie relatief recent en kan deze samenhangen met het optrekken van de achtergevel in de 20ste eeuw. De stenen zoldermuur kon bekeken worden. Deze is opgemetseld met handgevormde stenen met een afwisseling van koppen- en strekkenlagen. Deze hadden oorspronkelijk een kalkmortel, maar werden vernieuwd met cementmortel. De bakstenen hadden de volgende afmetingen: 21 x 4,8cm/ 22 x 5,5cm / 22 x 5cm.

Afb. 57. Foto van het dak en de zolder binnen Tiensestraat 195.

Afb. 58. Detailfoto van het dak en de zolder binnen Tiensestraat 195.

1.3.2 Tiensestraat 197

Het pand op Tiensestraat 197 staat in verbinding met het pand op Tiensestraat 195. Deze verbindingen zijn later aangebracht, wat een aanwijzing is dat beide panden verschillen in ouderdom. Het grondplan van het gebouw is rechthoekig. Onder het gebouw is gedeeltelijk een kelder aanwezig, die zich uitstrekt over de zuidelijke zone aan de straatzijde.

Ook dit pand was tot voor kort in gebruik als een winkel met bovenliggend woongedeelte. Op basis van de voorgevel kan gesteld worden dat dit gebouw gedateerd kan worden aan het begin van de 20ste eeuw.

Het huis heeft een plat dak. Het is zeer waarschijnlijk dat het volledige pand in zijn huidige staat uit het begin van de 20ste eeuw dateert. Mogelijke voorlopers zullen daarvoor in ieder geval tot aan maaiveld gesloopt zijn. De baksteen onder het platte dak in de zijgevel had een rode kleur en had de volgende afmetingen: 17,5 x 6,5 cm en 18 x 6,5 cm. Eveneens had dit gedeelte een harde kalkmortel/zandmortel. Het zijn handgevormde stenen.

Afb. 59. Foto van de dakconstructie van Tiensestraat 197.

De oorspronkelijke achtergevel is niet meer te zien. Deze is vernieuwd zoals zichtbaar op de foto (Afb. 59).

Kelder

De kelder onder Tiensestraat 197 bestaat uit twee ruimtes. De kelder heeft een betonnen vloer en is volledig gepleisterd. Doorheen de kelder liep een metalen steunbalk. De kelder is volledig verbouwd voor het gebruik als ruimte voor een drukkerij. Voor zover zichtbaar is de kelder volledig vernieuwd en zijn er niet direct oudere elementen zichtbaar. Deze kunnen echter niet uitgesloten worden.

Afb. 60. Detailfoto van de kelder binnen Tiensestraat 197.

1.3.3 Interpretaties en conclusie

Bij de terreininspectie zijn beide gebouwen (Tiensestraat 195-197) bezocht, waarbij toegang mogelijk was tot zowel de kelderruimtes, de verschillende etage, als ook de zolders. De inspectie had het karakter van een “scan” waarbij een eerste indruk verkregen kon worden van de ouderdom van de panden. Ondanks dat alle ruimtes toegankelijk waren, konden verschillende details niet onderzocht worden vanwege bijvoorbeeld dikke bepleistering en/of moeilijke bereikbaarheid. Voor een vollediger onderzoek in de vorm van een bouwhistorisch onderzoek zou meer tijd en inzet benodigd zijn.

De panden 195 en 197 betreffen twee individuele gebouwen die in latere tijd met elkaar verbonden zijn door doorgangen uit te breken. In de basis aanleg zal pand 197 het jongste dateren. Dit pand kan op basis van stilistische kenmerken aan het begin van de 20^e eeuw gedateerd worden. Ook de kelder lijkt in deze periode volledig vernieuwd te zijn, al kan dat niet met zekerheid vastgesteld worden. Voor zover het zich laat aanzien kan het pand 197 inclusief de kelderruimte in het begin van de 20^e eeuw gedateerd worden en ontbreken elementen van mogelijke voorgangers.

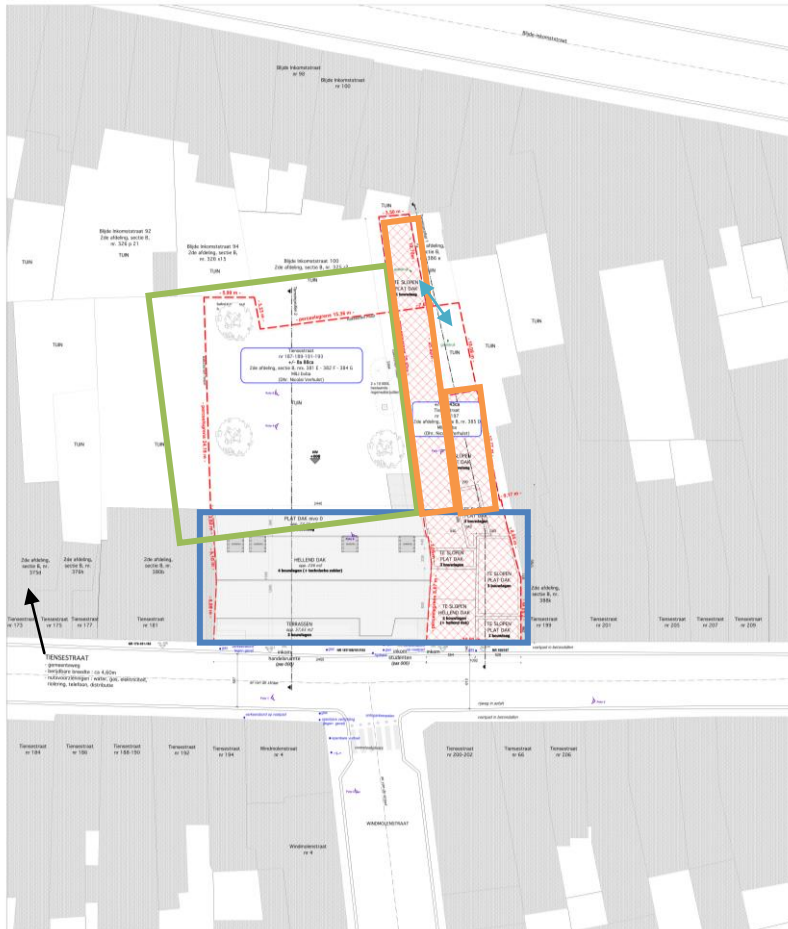
Het naastgelegen pand 195 is aanleg vermoedelijk vroeger te dateren. De plafondhoogtes zijn hoger ten opzichte van het naastgelegen pand. De exacte datering van dit gebouw laat zich moeilijk vast stellen vanwege de vele aanpassingen aan het gebouw (zoals een nieuwe voorgevel, zolder, dakconstructie etc.) Voor zover beoordeeld kan worden, lijkt de kelderruimte in oorsprong het vroegst te dateren. De kelder is lange tijd niet in gebruik geweest, maar kent diverse aanpassingen in de moderne tijd. Van oorsprong kan de kelder tot in de 16^e/17^e eeuw teruggaan.

De conclusie uit de terreininspectie naar pand Tiensestraat 195-197 luidt dan ook dat pand 197 in aanleg waarschijnlijk volledig in het begin van de 20^e eeuw dateert, dat pand 195 in oorsprong vroeger dateert in de 19^e eeuw of mogelijk nog iets vroeger en dat de kelderruimte onder pand 195 nog redelijk intact is en vermoedelijk tot in de 16/17de eeuw teruggaat.

De gebouwen herbergen daarmee bovengronds nauwelijks elementen die van nut kunnen zijn ten aanzien van eventueel toekomstig archeologisch onderzoek. Beide kelderruimtes kunnen daarentegen wel elementen bevatten die nuttig zijn om vroegere bouwfaseringen binnen het plangebied te kunnen vaststellen en begrijpen.

1.4 Synthese

Het gehele plangebied is momenteel voor een groot gedeelte bebouwd. De bebouwing situeert zich aan de Tiensestraat. De bebouwing bestaat uit drie aaneengesloten gebouwen. Momenteel zijn de drie gebouwen alle drie onderkelderd. De verstoring van deze kelder is maximaal 242cm –mv voor de oostelijke twee gebouwen en maximaal 285cm –mv voor het westelijke gebouw uit 2013. Het noordelijke bebouwde gedeelte, de loods, heeft geen kelder en zorgt voor een verstoring van 50cm -mv. Het noordelijke onbebouwde gedeelte van het plangebied, de tuinzone gelegen ten noorden van het westelijke gebouw en ten oosten van de loods, is in gebruik als tuinzone.

Afb. 61. De huidige situatie. In het rood het plangebied, in het blauw de gebouwen die onderkelderd zijn, in het oranje de loods, in het groen de tuinzone en de lichtblauwe pijl duidt de grondruil aan.

Binnen het plangebied zullen de huidige bebouwing en kelders gesloopt worden alvorens er een ondergrondse parking met inrit voorzien wordt. Eveneens zal er een grondruil gebeuren. Het noordelijke gedeelte van de loods zal gewisseld worden met de groenzone ten noorden van Tiensestraat 197. Dit bebouwde gedeelte zal gesloopt worden en het onbebouwde gedeelte bebouwd. De ondergrondse parking zal een oppervlakte van 596,60m² beslaan en een diepteverstoring van maximaal 474cm –mv. Verder zal er naast de inrit nog een kelder van 85m² voorzien worden. De inrit alsook de kelder zullen een maximaal verstoring van 350cm –mv veroorzaken. De benodigde riolering en putten zullen geen diepere verstoring veroorzaken. In het noordelijke gedeelte van het plangebied zal een infiltratie-unit aangelegd worden. Deze zal een maximale oppervlakte van 19,2m² bevatten en een diepteverstoring van 300cm –mv.

Het plangebied is gelegen op een verhevenheid langs de Dijle. Dit wordt eveneens aangetoond door het DTM. Op basis van het beschikbare kaartmateriaal kan vastgesteld worden dat er binnen het plangebied een zandleemgrond voor kan komen. Specifieker kan niets vastgesteld worden omdat het plangebied in bebouwde zone is gelegen. De boringen, gezet in het verleden, tonen een eenduidig beeld van de bodemopbouw namelijk grijs zand met veelal zandsteenblokken. Droge gronden langs de oever van de Dijle, een rivier, bieden een gunstige landschapspositie. Er dient echter wel rekening gehouden te worden dat het plangebied op een grote afstand van de Dijle gelegen is. Mogelijk kunnen andere locaties die minder hoog en dichtbij het water gelegen, interessanter zijn. Op basis van deze argumenten kan een kans op archeologische resten daterend vanaf het Laat-Paleolithicum verwacht worden. Ook dient rekening gehouden te worden dat in de Quartaire afzettingen mogelijk begraven bodems voor kunnen komen. Op deze manier kunnen er mogelijk meerdere niveaus aanwezig zijn. Helemaal zeker is deze verwachting echter niet, de geologische boringen geven echter aan dat de Tertiaire afzettingen hoog terug te vinden zijn. Op deze manier bestaat de kans dat binnen het plangebied juist geen begraven bodems voor kunnen komen.

Op basis van de CAI kan vastgesteld worden dat er in de omgeving bewoningssporen zijn vanaf in ieder geval de Romeinse periode tot de 19de eeuw. De eventuele activiteiten binnen het plangebied zelf kunnen op basis van de CAI niet achterhaald worden. Een opgraving in de nabije omgeving geeft een beeld van de omgeving. Deze opgraving toonde aan dat de achterterreinen van de onderzochte woningen aan de Tiensestraat pas echt vanaf de 16de eeuw tot heden in gebruik zijn genomen. De ophogingslagen binnen het gebied zorgde ervoor dat archeologische resten nog intact waren. Eventueel vroegere archeologische resten zoals prehistorische resten werden niet teruggevonden. Dit is waarschijnlijk het gevolg van de dieptewerking van de sporen uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

Op basis van de hoogtekaart en de topografische kaart zijn verschillende zaken op te merken. De hoogtekaart toont aan dat het plangebied op een hoogte van 37mTAW gelegen is met in het centrum een zone die 1m lager gelegen is. Wanneer de topografische kaarten bekeken worden, kan vastgesteld worden dat het plangebied op een hoogte van 36mTAW gelegen is. Mogelijk is het plangebied opgehoogd zoals eveneens aangetoond door de opgraving. Eveneens kan de foto van het uitgraven van de parking, mogelijk een gelijkaardige ophoging aantonen naast de uitgegraven kelder. Dit kan echter niet met zekerheid gezegd worden.

Op basis van het historisch kaartmateriaal kan vastgesteld worden dat het plangebied vanaf de 16de eeuw al bewoond was. Het plangebied heeft namelijk altijd aan één van de belangrijkste toegangswegen van Leuven gelegen. Op basis van de historische kaarten kan vastgesteld worden dat binnen het plangebied minstens vanaf 1825 kleine rijhuisjes langs elkaar gelegen zijn. Mogelijk zijn de twee oostelijk gelegen gebouwen nog restanten uit die periode. Omdat niet met zekerheid vastgesteld kan worden hoe de bebouwing gelegen was voor 1825, kan over de ontwikkeling van de bebouwing voor 1825 weinig gezegd worden. Mogelijk zijn de oudere gebouwen eerst gesloopt voor de rijhuizen te zetten. Een andere mogelijkheid is dat er nog resten van deze oudere gebouwen onder de huidige bebouwing gelegen is. Deze zaken kunnen echter niet uitgesloten worden op basis van dit bureauonderzoek.

Op basis van de terreininspectie naar pand Tiensestraat 195-197 kan geconcludeerd worden dat pand 197 in aanleg waarschijnlijk volledig in het begin van de 20^e eeuw dateert, dat pand 195 in oorsprong vroeger dateert in de 19^e eeuw of mogelijk nog iets vroeger en dat de kelderruimte onder pand 195 nog redelijk intact is en vermoedelijk tot in de 16/17de eeuw teruggaat. Beide kelderruimtes kunnen daarentegen wel elementen bevatten die nuttig zijn om vroegere bouwfaserings binnen het plangebied te kunnen vaststellen en begrijpen.

De geplande werkzaamheden zullen gelegen zijn in de zone dat altijd in gebruik is als tuinzone en in de zone waar de twee oostelijke gebouwen, Tiensestraat 195-197, momenteel gelegen zijn. Omwille van deze reden zal op de plaats van de tuinzone enkel een verwachting zijn voor archeologische resten die samenhangen met achtererven van de woonhuizen, zoals afvalkuilen, waterputten, beerputten, bijgebouwen enzoverder. Op de plaats van de huidige bebouwing is mogelijk een verwachting voor voorlopers.

1.4.1 Potentieel tot kennisvermeerdering, verwachting en conclusie

De voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

Op basis van de resultaten van het bovenstaande onderzoek kunnen archeologische resten daterend vanaf het Laat-Paleolithicum voorkomen binnen het plangebied. De kans op archeologische resten daterend vanaf het Laat-Paleolithicum tot Neolithicum hebben een kans op voorkomen. Echter door de bouw van huizen binnen het plangebied en de herinrichting van de achterliggende tuin is de kans groot dat deze archeologische resten niet meer intact zullen voorkomen. De enige mogelijkheid is wanneer er sprake is van begraven bodems. Deze kans is vermoedelijk ook kleiner omdat de Tertiaire afzettingen hoog terug te vinden zijn. De kans op archeologische resten daterend vanaf het Laat-Paleolithicum tot Neolithicum wordt op grond hiervan eerder als laag ingeschat.

Archeologische resten daterend vanaf het Neolithicum tot de Late Middeleeuwen hebben een kans om voor te komen binnen het plangebied. In de omgeving zijn verder ook archeologische resten daterend uit de Romeinse periode teruggevonden. Eveneens heeft het plangebied een interessante landschapspositie namelijk hoog gelegen en in de buurt van water. Mogelijk kunnen deze archeologische resten eveneens

verstoord zijn door het gebruik van dit gebied in de latere perioden. Hier kan echter geen zekerheid over gegeven worden.

Archeologische resten daterend vanaf de (Late) Middeleeuwen hebben een grote kans om voor te komen. Dit vanwege de ligging binnen de tweede stadsmuur en de ligging langs één van de voornamen uitgaande wegen. Op basis van historische bronnen kan achterhaald worden dat er minimaal vanaf de 16de eeuw reeds bebouwing zichtbaar is binnen het plangebied. De bebouwing situeert zich voornamelijk aan de Tiensestraat. Binnen het plangebied kunnen bewoningssporen en ook archeologische resten die normaal verwacht worden in tuinen zoals waterputten, beerputten, afvalkuilen of funderingsresten van bijgebouwen.

De zones van huidige bebouwing kennen reeds verstoring. Er dient wel rekening gehouden te worden dat de huidige bebouwing gesloopt zal worden, wat een nieuwe verstoring met zich mee zal brengen en dat de nieuwe verstoring dieper gelegen zal zijn dan de huidige verstoring, wat ook een nieuwe verstoring met zich mee zal brengen. Eventueel aanwezige archeologische resten onder de huidige bebouwing, zullen mogelijk verstoord worden. De huidige loods kent eveneens geen kelder. De verstoring hiervan is circa 50cm –mv. Mogelijke archeologische resten die dieper gelegen zijn, kunnen hieronder nog intact aangetroffen worden.

Er zijn geen specifieke verstoringen bekend voor de tuinzone van het plangebied. Voor de tuinzone moet er rekening gehouden te worden met diverse verbouwingswerkzaamheden van de panden rondom het plangebied. Het is onwaarschijnlijk dat deze werkzaamheden door de eeuwen heen het plangebied volledig ongeschonden hebben gelaten. Ook ter plaatse van het gras zal enige oppervlakkige bodembewerking zijn toegepast om een vlak grasveld te krijgen. De oostelijke zone van het plangebied is deels bestraat (terras). Waarschijnlijk is voorafgaande aan de bestrating een deel van de bovengrond afgegraven en opgevuld met bouwzand. Desondanks kunnen op deze plaatsen ook diepere sporen zoals bijvoorbeeld waterputten en funderingsresten nog worden aangetroffen. Vastgesteld moet worden of er bijvoorbeeld sprake is van Laat Middeleeuwse of Nieuwe tijds stadsophogingen. Dit kan van invloed zijn op de intactheid van archeologische resten.

De beantwoording van de volgende onderzoeksvraag *“Worden mogelijk archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden?”* is als volgt:

De geplande werkzaamheden bevinden zich in de tuinzone en de oostelijke twee gebouwen. De oostelijke twee gebouwen zullen gesloopt worden, waarna ook de kelders uitgehaald worden en voor de nieuwbouw dieper gegraven moet worden. Deze zone zal al verstoord zijn tot circa 250cm –mv maar mogelijk kunnen diepere archeologische resten nog intact terug te vinden zijn. Op deze plaats zal de inrit naar de ondergrondse parking en eveneens kelder gerealiseerd worden.

In de tuinzone is geen grote verstoring vastgesteld doorheen de tijd. Mogelijk kunnen hier nog intacte archeologische resten teruggevonden worden. Op deze plaats zal een ondergrondse parking met een maximale verstoring van 474cm –mv gerealiseerd worden. In 2013-2014 is het zuidelijke gedeelte van het plangebied ontgraven ten behoeve van de aanleg van een parkeerkelder. Deze zone op percelen 381 E, 382 F en 384 G 380B is evenals het plangebied altijd onbebouwd geweest (op een klein hoekje na) en heeft ook altijd functie gedaan als tuin. Bij de ontgravingen van de parkeerkelder in 2013-2014 is geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Door het ontbreken van archeologisch onderzoek destijds is er geen informatie ten aanzien van de archeologische waarde.

De bebouwing die gesloopt zal worden en plaats zal maken voor de inrit en kelder, zal eveneens een nieuwe verstoring veroorzaken. Er is weinig geweten over de huidige bebouwing en mogelijk kunnen nog archeologische resten teruggevonden worden onder de huidige bebouwing zoals voorlopers van de huidige bebouwing of kunnen deze opgenomen zijn in de huidige bebouwing. Dit geldt eveneens voor het achterliggende gedeelte dat momenteel ook bebouwd is. De verstoring van de huidige bebouwing is niet gekend. Hierdoor bestaat de kans dat nog archeologische resten aanwezig kunnen zijn. Eveneens toonde de opgraving op de kruising van de Tiensestraat met de Vesaliusstraat in 2014 dat er ophogingslagen voorkwamen waardoor archeologische resten, ondanks recente verstoringen, nog intact kunnen zijn.

De beantwoording van de laatste onderzoeksvraag: *“Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?”* is als volgt:

Derhalve kan geconcludeerd worden dat het plangebied onvoldoende is onderzocht om een uitspraak te doen betreffende de archeologische waarde van het plangebied. Binnen het plangebied is namelijk nog niet vastgesteld wat de diepte, omvang, karakteristieken en bewaringstoestand is van de eventuele voorlopers van de huidige bebouwing en de bijgebouwen of andere archeologische resten en sporen die teruggevonden kunnen worden in de tuinzone. Ook is de bodemopbouw en de eventuele aanwezigheid van een ophogingspakket niet bekend. Omwille van deze reden wordt er vervolgonderzoek geadviseerd.

In het volgende zal een keuze worden gemaakt van de methode(n) voor verder onderzoek, gebaseerd op de volgende vier criteria:

1. Is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?
2. Is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?
3. Is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
4. Is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Een landschappelijk bodemonderzoek is mogelijk om uit te voeren binnen het plangebied. Deze methode is geen interessante methode om uit te voeren in stedelijke context vanwege de mogelijke aanwezigheid van puin. Ook is het mogelijk dat er een complexe stratigrafie aanwezig is. Deze complexe stratigrafie is vaak niet goed duidelijk in landschappelijk bodemonderzoek. Archeologisch booronderzoek is vooral zinvol indien vondst- of cultuurlagen worden verwacht met een duidelijk afgebakende verticale spreiding.

Veldkartering en geofysisch onderzoek zijn niet mogelijk door de huidige bebouwing. Na het slopen van de bebouwing zal mogelijk een sporenniveau met constructieresten worden blootgelegd. Hoewel geofysisch onderzoek en veldkartering vanaf dat moment mogelijk zijn, zal proefsleuven- of proefputtenonderzoek een duidelijker, completer en betrouwbaarder beeld geven. Veldkartering brengt namelijk enkel geroerde vondstrijke zones en sporen in kaart, geen begraven, ongeroerde constructieresten en sporen. Geofysisch onderzoek kan ernstig verstoord worden door puin en ander bouw materiaal. Beide methoden leveren geen of weinig informatie over de bodemopbouw.

Met proefsleuven- en proefputtenonderzoek is het mogelijk om sporen en constructieresten bloot te leggen en te duiden en eventuele artefacten in context te plaatsen. Bovendien kan met deze methoden de bodemopbouw in kaart gebracht worden. Daarom heeft deze methode onze voorkeur. Het vervolgonderzoek dat geadviseerd wordt, zal bestaan uit een combinatie van proefsleuven en proefputten. Op basis van het bureauonderzoek is namelijk naar voren gekomen dat niet geweten is of er voorlopers zijn en hoe de voorlopers van de huidige bebouwing zich bevinden binnen het plangebied. Mogelijk kunnen deze onder de huidige bebouwing gelegen zijn of opgenomen zijn in de huidige bebouwing. Voor dit gedeelte zullen proefputten geadviseerd worden zodat er redelijk kleine extra verstoring veroorzaakt wordt aan de huidige bebouwing en voorlopers.

Eveneens is niet geweten of er al dan niet een ophoging aanwezig is binnen het plangebied. Ook is niet van iedere bebouwing, zoals de loods, de exacte verstoring gekend. Als laatste is niet geweten of er bijgebouwen zijn en waar deze te situeren zijn. Om deze zaken verder te onderzoeken wordt een proefsleuvenonderzoek geadviseerd. Dit onderzoek beslaat het gehele plangebied.

1.4.2 Samenvatting

Binnen het plangebied zullen werkzaamheden uitgevoerd worden in de tuinzone en de oostelijke twee gebouwen. De oostelijke twee gebouwen zullen gesloopt worden, waarna ook de kelders uitgehaald worden en voor de nieuwbouw dieper gegraven moet worden. In de tuinzone zal een ondergrondse parking met een maximale verstoring van 474cm –mv gerealiseerd worden.

De bebouwing die gesloopt zal worden en plaats zal maken voor de inrit en kelder, zal eveneens een nieuwe verstoring veroorzaken. Er is weinig geweten over de huidige bebouwing en mogelijk kunnen nog archeologische resten teruggevonden worden onder de huidige bebouwing zoals voorlopers van de huidige bebouwing of kunnen deze opgenomen zijn in de huidige bebouwing. Dit geldt eveneens voor het achterliggende gedeelte dat momenteel ook bebouwd is. De verstoring van de huidige bebouwing is niet gekend. Hierdoor bestaat de kans dat nog archeologische resten aanwezig kunnen zijn. Eveneens toonde de opgraving op de kruising van de Tiensestraat met de Vesaliusstraat in 2014 dat er ophogingslagen voorkwamen waardoor archeologische resten, ondanks recente verstoringen, nog intact kunnen zijn.

Derhalve kan geconcludeerd worden dat het plangebied onvoldoende is onderzocht om een uitspraak te doen betreffende de archeologische waarde van het plangebied. Binnen het plangebied is namelijk nog niet vastgesteld wat de diepte, omvang, karakteristieken en bewaringstoestand is van de eventuele voorlopers van de huidige bebouwing en de bijgebouwen of andere archeologische resten en sporen die teruggevonden kunnen worden in de tuinzone. Ook is de bodemopbouw en de eventuele aanwezigheid van een ophogingspakket niet bekend. Omwille van deze reden wordt er vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een proefsleuven en proefputtenonderzoek.

Literatuur

- Agentschap Onroerend Erfgoed, 2016: Code van Goede Praktijk voor de uitvoering en rapportage over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 2,0.
- Ervynck, A., S. Debruyne, R. Ribbens, 2015: *Assessment; Een handleiding voor de archeoloog*. Onroerend Erfgoed, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed.
- Ferraris, J., 1771-1778: *Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsendom Luik*.
- Fricx, E., 1712: *Carte de Pays-Bas*.
- Goossens, E., 2007: *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 32: Leuven*. Vlaamse overheid Dienst Natuurlijke Rijkdommen.
- Gullentops, F. et al, 2001: *Toelichting bij de geologische kaart van België. Kaartblad 32: Leuven*. Brussel.
- Jacobs, P., M. de Ceulenaire, E. Stevens & M. Verschuren, 1993: Philosophy and methodology of the new geological map of the Tertiary formations, Northwest Flanders, Belgium. *Bull Soc belge Géol* 102,
- Kadaster, 1850-1864: *Topografische Militaire Kaart, kaartblad 56*. Nationaal Archief,
- Onbekend, 1840-1850: *Atlas der buurtwegen*.
- Vandermaelen, F. , 1846-1854: *Cartes topographiques de la Belgique*.

Geraadpleegde websites

- <http://www.cartesius.be>
- <http://nl.wikipedia.org/wiki/Ferrariskaarten>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html>
- <https://id.erfgoed.net>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.
- Afb. 2. Aanduiding van het uit te voeren archeologisch onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.
- Afb. 3. Locatiekaart van het plangebied met locaties van de vermoedelijk verstoorde zones.
- Afb. 4. Plan van de huidige situatie.
- Afb. 5. Doorsnede van het westelijke gebouw.
- Afb. 6. Plan van de huidige kelders voor de oostelijke gebouwen en de kelders van de huizen voor de nieuwbouw in 2013.
- Afb. 7. Doorsnede van de kelder in Tiensestraat 195.
- Afb. 8. Doorsnede van de kelder in Tiensestraat 197.
- Afb. 9. Het plangebied op de meest recente luchtfoto.
- Afb. 10. Voorzijde van de gebouwen op percelen 381E, 382F en 384G.
- Afb. 11. Achterzijde van de gebouwen op percelen 381E, 382F en 384G.
- Afb. 12. Voorzijde van de gebouwen op percelen 385D.
- Afb. 13. De gebouwen op percelen 385D weergegeven op Google Maps.
- Afb. 14. Detail van de grondruil.
- Afb. 15. Overzicht van de nieuwe ondergrondse parking (rood).
- Afb. 16. Doorsnede 1 van de ondergrondse parking.
- Afb. 17. Doorsnede 2 van de ondergrondse parking.
- Afb. 18. Funderingsplan van de nieuwe ondergrondse parking.
- Afb. 19. Locatiekaart van het plangebied op de Tertiaire kaart.
- Afb. 20. Locatiekaart van het plangebied op de Quartairgeologische kaart.
- Afb. 21. Het plangebied op de bodemkaart.
- Afb. 22. Het plangebied op het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (DTM), inclusief profiel hoogtereverloop.
- Afb. 23. Het plangebied op het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (DTM).
- Afb. 24. Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.
- Afb. 25. Het plangebied op de Jacob Deventer Kaart.
- Afb. 26. Het plangebied op de Braun & Hogenberg kaart.
- Afb. 27. Het plangebied ingezoomd op de Braun & Hogenberg kaart (1581).
- Afb. 28. Het plangebied op de Blaeu kaart (1649).
- Afb. 29. Het plangebied ingezoomd op de Blaeu kaart (1649).

- Afb. 31. Het plangebied op de Villaretkaart.
 Afb. 32. Het plangebied op de Ferraris kaart.
 Afb. 33. Het plangebied ingezoomd op de Ferraris kaart.
 Afb. 34. Het plangebied op de kaart van Jobard.
 Afb. 35. Het plangebied op de Vandermaelenkaarten.
 Afb. 36. Het plangebied op de ingezoomde Vandermaelenkaarten.
 Afb. 37. Het plangebied op de topografische kaart uit 1891.
 Afb. 38. Het plangebied op de topografische kaart uit 1950-1970.
 Afb. 39. Het plangebied op de luchtfoto uit 1971.
 Afb. 40. Het plangebied op de luchtfoto uit 13 juli 1990.
 Afb. 41. Het plangebied op de orthofoto uit 1995.
 Afb. 42. Het plangebied op de orthofoto van 2012.
 Afb. 43. Een detailplan van de bebouwing voor de nieuwbouw in 2013.
 Afb. 45. Het plangebied op de luchtfoto uit 16 februari 2014.
 Afb. 46. De uitgraving van de parkeerkelder in 2013 binnen het plangebied. Het puinspoor in het zuidprofiel is het restant van de kelder van de toenmalige gesloopte bebouwing.
 Afb. 47. De uitgraving van de parkeerkelder in 2013 binnen het plangebied.
 Afb. 48. De uitgraving van de parkeerkelder in 2013 op het naastliggende perceel, ten westen van het plangebied.
 Afb. 49. De uitgraving van de parkeerkelder in 2013 op het naastliggende perceel, ten westen van het plangebied.
 Afb. 50. Foto van de voorzijde van Tiensestraat 195-197.
 Afb. 51. Foto van de achterzijde van Tiensestraat 195.
 Afb. 52. Schematische voorstelling van de kelder binnen Tiensestraat 195.
 Afb. 53. Foto van de wenteltrap van de kelder binnen Tiensestraat 195. Bij de rode stippellijn bevindt zich een bouwnaad, hier is de oude trap 'afgekap't'.
 Afb. 54. Detailfoto van de wenteltrap van de kelder binnen Tiensestraat 195. Te zien is een deel van een natuurstenen trede met scharrering (de schuine groeven in de steen).
 Afb. 55. Detailfoto van luchtgat van de kelder binnen Tiensestraat 195.
 Afb. 56. Foto van de kelder binnen Tiensestraat 195.
 Afb. 57. Foto van het dak en de zolder binnen Tiensestraat 195.
 Afb. 58. Detailfoto van het dak en de zolder binnen Tiensestraat 195.
 Afb. 59. Foto van de dakconstructie van Tiensestraat 197.
 Afb. 60. Detailfoto van de kelder binnen Tiensestraat 197.
 Afb. 61. De huidige situatie. In het rood het plangebied, in het blauw de gebouwen die onderkelderd zijn, in het oranje de loods en in het groen de tuinzone.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Bijlage 1 Plannenlijst

Projectcode	2018G107
Onderwerp	Plannenlijst
Plannummer	1
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied.
Aanmaakschaal	1/50
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	8-08-2018
Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Aanduiding van het uit te voeren archeologisch

	onderzoek op het plan van de bestaande toestand op het terrein.
Aanmaakschaal	1/5
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	8-08-2018
Plannummer	3
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied met locaties van de vermoedelijk verstoorde zones.
Aanmaakschaal	1/5
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	8-08-2018
Plannummer	4
Type plan	Overzichtskaart
Onderwerp plan	Plan van de huidige situatie.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	8-08-2018
Plannummer	5
Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	Doorsnede van het westelijke gebouw.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31-08-2018
Plannummer	6
Type plan	Overzichtsplan
Onderwerp plan	Plan van de huidige kelders voor de oostelijke gebouwen en de kelders van de huizen voor de nieuwbouw in 2013.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31-08-2018
Plannummer	7
Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	Doorsnede van de kelder in Tiensestraat 195.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31-08-2018
Plannummer	8
Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	Doorsnede van de kelder in Tiensestraat 197.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31-08-2018
Plannummer	12
Type plan	Overzichtskaart
Onderwerp plan	Overzicht van de nieuwe ondergrondse parking.
Aanmaakschaal	Onbekend

Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	8-08-2018
Plannummer	14
Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	Detail van de grondruil.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31-08-2018
Plannummer	15
Type plan	Overzichtsplan
Onderwerp plan	Overzicht van de nieuwe ondergrondse parking (rood).
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31-08-2018
Plannummer	16
Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	Doorsnede 1 van de ondergrondse parking.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	8-08-2018
Plannummer	17
Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	Doorsnede 2 van de ondergrondse parking.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	8-08-2018
Plannummer	18
Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	Funderingsplan van de nieuwe ondergrondse parking
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	8-08-2018
Plannummer	19
Type plan	Tertiaire kaart
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied op de Tertiaire kaart.
Aanmaakschaal	1/150
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31-07-2018
Plannummer	20
Type plan	Quartairgeologische kaart
Onderwerp plan	Locatiekaart van het plangebied op de Quartairgeologische kaart.
Aanmaakschaal	1/150
Aanmaakwijze	Digitaal

Datum	31-07-2018
Plannummer	21
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de bodemkaart.
Aanmaakschaal	1/100
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31-07-2018
Plannummer	22
Type plan	Digitaal Terreinmodel Vlaanderen
Onderwerp plan	Het plangebied op het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (DTM), inclusief profiel hoogteverloop.
Aanmaakschaal	1/5
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1-08-2018
Plannummer	23
Type plan	Digitaal Terreinmodel Vlaanderen
Onderwerp plan	Het plangebied op het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (DTM).
Aanmaakschaal	1/150
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1-08-2018
Plannummer	24
Type plan	CAI
Onderwerp plan	Uitsnede uit de Centraal Archeologische Inventaris van het onderzoeksgebied.
Aanmaakschaal	1/100
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31-07-2018
Plannummer	25
Type plan	Jacob Deventer kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Jacob Deventer Kaart.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	31-07-2018
Plannummer	26
Type plan	Braun & Hogenberg kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Braun & Hogenberg kaart.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	31-07-2018
Plannummer	27
Type plan	Braun & Hogenberg kaart
Onderwerp plan	Het plangebied ingezoomd op de Braun & Hogenberg kaart (1581).
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	31-08-2018

Plannummer	28
Type plan	Blaeu kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Blaeu kaart (1649).
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	31-08-2018
Plannummer	29
Type plan	Blaeu kaart
Onderwerp plan	Het plangebied ingezoomd op de Blaeu kaart (1649).
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	31-08-2018
Plannummer	31
Type plan	Villaret kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Villaretkaart.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	31-07-2018
Plannummer	32
Type plan	Ferraris kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de Ferraris kaart.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	31-07-2018
Plannummer	33
Type plan	Ferrariskaart
Onderwerp plan	Het plangebied ingezoomd op de Ferraris kaart.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	31-07-2018
Plannummer	34
Type plan	Jobard kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de kaart van Jobard.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	31-08-2018
Plannummer	35
Type plan	Vandermaelenkaarten
Onderwerp plan	Het plangebied op de Vandermaelenkaarten.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	31-07-2018
Plannummer	36
Type plan	Vandermaelenkaarten
Onderwerp plan	Het plangebied ingezoomd op de

	Vandermaelenkaarten.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	31-07-2018
Plannummer	37
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de topografische kaart uit 1891.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	1-08-2018
Plannummer	38
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Het plangebied op de topografische kaart uit 1950-1970.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Datum	1-08-2018
Plannummer	43
Type plan	Detailplan
Onderwerp plan	Een detailplan van de bebouwing voor de nieuwbouw in 2013.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31-08-2018
Plannummer	61
Type plan	Overzichtsplan
Onderwerp plan	De huidige situatie. In het rood het plangebied, in het blauw de gebouwen die onderkelderd zijn, in het oranje de loods en in het groen de tuinzone.
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	31-07-2018

Bijlage 2 Fotolijst

Projectcode	2018G107
Onderwerp	Fotolijst
ID	9
Type	Luchtfoto
onderwerp	Het plangebied op de meest recente luchtfoto.
ID	10
Type	Foto
onderwerp	Voorzijde van de gebouwen op percelen 381E, 382F en 384G.
ID	11
Type	Foto
Onderwerp	Achterzijde van de gebouwen op percelen 381E, 382F en 384G.
ID	12
Type	Foto
onderwerp	Voorzijde van de gebouwen op percelen 385D
ID	13
Type	Foto
onderwerp	De gebouwen op percelen 385D weergegeven op Google Maps.
ID	39
Type	Luchtfoto
onderwerp	Het plangebied op de luchtfoto uit 1971.
ID	40
Type	Luchtfoto
onderwerp	Het plangebied op de luchtfoto uit 13 juli 1990.
ID	41
Type	Orthofoto
onderwerp	Het plangebied op de orthofoto uit 1995.
ID	42
Type	Orthofoto
onderwerp	Het plangebied op de orthofoto van 2012.
ID	45
Type	Luchtfoto
onderwerp	Het plangebied op de luchtfoto uit 16 februari 2014.
ID	46
Type	Foto
Onderwerp	De uitgraving van de parkeerkelder in 2013 binnen het plangebied. Het puinspoor in het zuidprofiel is het restant van de kelder van de toenmalige gesloopte bebouwing.

ID	47
Type	Foto
Onderwerp	De uitgraving van de parkeerkelder in 2013 binnen het plangebied
ID	48
Type	Foto
Onderwerp	De uitgraving van de parkeerkelder in 2013 op het naastliggende perceel, ten westen van het plangebied.
ID	49
Type	Foto
Onderwerp	De uitgraving van de parkeerkelder in 2013 op het naastliggende perceel, ten westen van het plangebied.
ID	50
Type	Foto
Onderwerp	Foto van de voorzijde van Tiensestraat 195-197
ID	51
Type	Foto
Onderwerp	Foto van de achterzijde van Tiensestraat 195.
ID	52
Type	Foto
Onderwerp	Schematische voorstelling van de kelder binnen Tiensestraat 195.
ID	53
Type	Foto
Onderwerp	Foto van de wenteltrap van de kelder binnen Tiensestraat 195. Bij de rode stippellijn bevindt zich een bouwnaad, hier is de oude trap 'afgekap't'.
ID	54
Type	Foto
Onderwerp	Detailfoto van de wenteltrap van de kelder binnen Tiensestraat 195. Te zien is een deel van een natuurstenen trede met scharrering (de schuine groeven in de steen).
ID	55
Type	Foto
Onderwerp	Detailfoto van lichtgat van de kelder binnen Tiensestraat 195.
ID	56
Type	Foto
Onderwerp	Foto van de kelder binnen Tiensestraat 195.
ID	57
Type	Foto

Onderwerp	Foto van het dak en de zolder binnen Tiensestraat 195.
ID	58
Type	Foto
Onderwerp	Detailfoto van het dak en de zolder binnen Tiensestraat 195.
ID	59
Type	Foto
Onderwerp	Foto van de dakconstructie van Tiensestraat 197.
ID	60
Type	Foto
Onderwerp	Detailfoto van de kelder binnen Tiensestraat 197.